

Araştırma Makalesi / Research Article

**ROMANYA HÂRİCİYE NÂZIRI GRİGORE
GAFENCU'NUN TÜRKİYE SEYAHATI VE ANKARA
GÖRÜŞMELERİ**

Özlem YILDIRIM KIRIŞ*

Öz: Grigore Gafencu 1893 yılında Romanya Barlad'da doğdu. İlk tahsilini İsviçre'de, orta ve yüksek eğitimini Romanya'da tamamladı. 1919 yılında Romanya'da matbuat ajansının kurulmasına öncülük eden Gafencu, Argus ve Timpul gazetelerini kurdu. 20 Aralık 1938'de Romanya'da Millî İttihat Hükümeti'nde Hâriciye Nâzırlığı'na (Dışişleri Bakanlığı) tayin edildi. 1939 yılının Haziran ayında Türkiye'yi ziyaret eden Gafencu'ya eşi Esmee Gafencu, Romen üst düzey bürokratları ve yedi Romen gazeteci eşlik etti. İlk olarak İstanbul'a gelen Gafencu ardından üç gün sürecek olan seyahati için Ankara'ya hareket etti. Romanya Hâriciye Nâzırı İstanbul ve Ankara ziyaretleri sırasında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Başbakan Dr. Refik Saydam ve Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu ile görüşmeler yaptı. Gafencu gerek İstanbul'da gerekse Ankara'da Türk milleti tarafından samimi bir şekilde karşılanmıştır. Bu çalışmada Romanya Hâriciye Nâzırı Grigore Gafencu'nun İstanbul ve Ankara'da yapmış olduğu görüşmeler değerlendirilmiştir. Gafencu'nun ziyareti Bükreş ve Ankara arasındaki dostluk bağına daha da güçlendirmiştir. Gafencu gerek İstanbul'da gerekse Ankara'da Türk milletinden samimi bir hüsnü kabul görmüştür.

Anahtar Kelimeler: Romanya, Grigore Gafencu, Ankara, Şükrü Saraçoğlu, Balkanlar.

**ROMANIAN FOREIGN MINISTER GRIGORE
GAFENCU'S TRAVEL TO TURKEY AND MEETINGS
IN ANKARA**

Abstract: Grigore Gafencu was born in Barlad, Romania in 1893. He completed his primary education in Switzerland and his secondary and higher education in Romania. In 1919, Gafencu

* Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, ozlem.yildirim@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8901-4190.

pioneered the establishment of a press agency in Romania and founded the newspapers Argus and Timpul. On 20 December 1938, he was appointed as the Minister of Foreign Affairs (Ministry of Foreign Affairs) in the National Union Government in Romania. In June 1939, Gafencu visited Turkey, accompanied by his wife Esmee Gafencu, senior Romanian bureaucrats and seven Romanian journalists. Gafencu first arrived in Istanbul and then travelled to Ankara for a three-day visit. During his visits to Istanbul and Ankara, the Romanian Minister of Foreign Affairs met with President İsmet İnönü, Prime Minister Dr Refik Saydam and Foreign Minister Şükrü Saraçoğlu. Gafencu was cordially welcomed by the Turkish nation both in Istanbul and Ankara. In this study, the meetings of the Romanian Minister of Foreign Affairs Grigore Gafencu in Istanbul and Ankara were evaluated. The Romanian delegation stayed in Ankara for three days and was hosted at Ankara Palas Hotel. Gafencu's visit further strengthened the bond of friendship between Bucharest and Ankara. Gafencu received a sincere acceptance from the Turkish nation both in Istanbul and Ankara.

Key Words: Romania, Grigore Gafencu, Ankara, Şükrü Saraçoğlu, Balkans.

Extended Abstract

Grigori Gafencu was appointed as the Romanian Minister of Foreign Affairs on 20 December 1938. Gafencu visited Turkey between 10-14 June 1939. This visit, which took place on the eve of the Second World War, was of great importance for Turkey-Romania relations and the Balkan geography. The visit of the Romanian Minister of Foreign Affairs, in his capacity as the then president of the Balkan Treaty, attracted the attention of the whole world, especially the Balkans and Europe. Romanian Minister of Foreign Affairs Gafenco, his wife and the accompanying delegation travelled to Istanbul on the Romanian steamer Daçya. Before travelling to Turkey, Gafencu visited Berlin, Brussels, Paris, London, the Vatican and Belgrade. Gafencu had his last meeting with the Minister of Foreign Affairs of Yugoslavia and then travelled to Turkey. The Romanian Minister of Foreign Affairs was accompanied by his wife Esmee Gafencu, His Excellency Mr Georges Davidesco, Director of Political Affairs at the Romanian Ministry of Foreign Affairs, Mr Dan Berceanu, Professor at the University of Bucharest, Mr Jean Pusca, Chief of Staff to the Minister of Foreign Affairs, several other senior officials and seven journalists. Gafencu first visited Istanbul. Gafencu was welcomed at the Galata quay by the governor and mayor of Istanbul, Dr Lütü Kırday, the ambassador of Bucharest, Hamdullah Suphi Tanrıöver, the Commander of Istanbul, General Halis Bıyıkday, Fikret, one of the chiefs of protocol of the Foreign Ministry, Sadrettin Aka, the Director of Istanbul Police, Storca, the

Romanian Ambassador to Ankara, Lukovic, the Romanian Consul General in Istanbul, consular officials and Romanians living in Istanbul dressed in their national costumes. The Romanian delegation was hosted at the Pera Palas Hotel in Istanbul. The Romanian Minister and the accompanying delegation visited the Taksim Republican Monument in Istanbul and laid a wreath at the monument. The Romanian delegation was welcomed with enthusiasm by the crowded public in the places they visited. After Taksim, Gafencu also visited the Romanian consulate in Istanbul. The Grand Bazaar and Beyazıt Square were the other places visited. Haydarpaşa Station was decorated with Turkish and Romanian flags. Gafencu, who first arrived in Istanbul and held various meetings and events here, then left Istanbul for Ankara. The Romanian delegation stayed in Ankara for three days and was hosted at Ankara Palas Hotel. Gafencu and his accompanying guests were welcomed with official ceremonies in Istanbul and Ankara. Gafencu was welcomed at Ankara station by Foreign Minister Şükrü Saraçoğlu and his wife, Ankara Governor and Mayor Nevzat Tandoğan, General Secretary of the Ministry of Foreign Affairs Numan Menemencioglu, General Kemal Gökçe, Commander of the Ankara position, Şinasi, Director of Ankara Security, Colonel Demir Ali, Commander of the Central Command and a large crowd of people. Turkish and Romanian national anthems were played by the band during the welcoming ceremony. The route from Ankara station to Ulus square was decorated with Romanian and Turkish flags. From Station Street to Ankara Palas Hotel, the masses of people gathered on the road greeted and applauded the Romanian Minister of Foreign Affairs and his wife with enthusiasm. Although Gafencu's visit to Ankara was made with an official purpose, the Romanian Minister of Foreign Affairs shared the results of his contacts with European and Balkan states with the Turkish Foreign Minister Şükrü Saraçoğlu, which led to an exchange of ideas between the ministers of the two countries. In a period when the Second World War was approaching, this visit of Gafencu was remarkable in terms of Balkan politics and peace in the Balkans. The understanding and determination of Turkey and Romania, the two strong elements of the Balkan unity, to act together in order to protect the Balkan peace and to defend the Balkan geography against external threats was one of the most important issues emphasised in the bilateral talks. The Ankara negotiations were followed with interest not only for the Balkans but also for the need for peace in Europe and the whole world. Gafencu visited many places in Ankara and held bilateral meetings with Turkish politicians. The Romanian delegation visited the Ethnography Museum and laid a wreath at the tomb of the eternal chief Mustafa Kemal Atatürk and observed a moment of silence. The delegation also visited the Gazi Institute of Education, Ankara Radio,

the Master School, the Police Institute, the Agricultural Institute and the Çubuk Dam. Gafencu watched horse races at Ankara Hippodrome together with Prime Minister Refik Saydam, Foreign Minister Şükrü Saraçoğlu and Minister of Agriculture Muhlis Erkmen. The visit of the Romanian Minister of Foreign Affairs to Ankara was followed closely and with interest by the Turkish and Romanian press. The Ankara talks between Turkey and Romania were widely covered in the press of both countries. In the news reflected in the Turkish press, information and evaluations about the arrival of the Romanian Minister of Foreign Affairs to Turkey and the meetings held in Ankara were included. In the evaluations, it was emphasised that the visit of the Romanian delegation was of great importance in terms of strengthening the Balkan Treaty and preserving peace in the Balkan geography. It was also mentioned that it contributed to the further strengthening of the bilateral good relations between Turkey and Romania, and that it was an important step taken for trust and peace before the approaching Second World War. During the bilateral meetings between Turkey and Romania, the possibilities of further strengthening the Balkan Treaty were explored. In the event of a possible intervention, thoughts were expressed to protect the Balkan geography from threats and dangers. The result of the bilateral meetings was that the relations between Turkey and Romania became stronger and more solid. Arriving in Turkey on 11 June 1939, Gafencu had his last meeting with President İsmet İnönü in Yalova before leaving Turkey on 14 June. Gafencu and the accompanying delegation were welcomed with intense interest and love of the people both in Istanbul and Ankara.

Giriş

Grigori Gafencu 1893 yılında Romanya Barlad'da doğdu. Babasının asıl ismi Jolin Sanders'tir. Rusya'ya göç ettikten sonra Gafencu adını almıştır. Babası İngiliz, annesi ise Rus idi. Grigori Gafencu ilk tahsilini İsviçre'de yaptı, orta ve yüksek tahsilini Romanya'da tamamladı. Daha sonra tahsiline Fransa'da devam etmiştir. Yeni kültürler görmek için Almanya ve İngiltere'de uzun süre kalan Gafencu, Avrupa kültürüyle yetişmiştir. Askerlik vazifesini Birinci Dünya Savaşı'nda yerine getirmiştir.¹ Romanya'ya dönüşünde 1913 yılında topçu olarak savaşa katılmıştır.

¹ “Günün Adamları Grigori Gafencu”, Son Posta, 30 Mayıs 1939, s.8, Bkz. “Romanya Birinci Dünya Savaşından kazançlı çıktı. Avusturya'dan Bukonivayı, Macaristan'dan Transilvanya ve Banat'ın yarısını ilhak etti. Rusya'dan Besarabya'yı geri aldı ve Bulgaristan ile arasındaki sınır 1914 yılındaki duruma göre belirlendi. Yani Bulgarlardan Balkan savaşında aldığı Dobruca topraklarını muhafaza etti”, Ahmet Şükrü Esmer, Siyasi Tarih (1919-1939), Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay., Ankara, 1953, s.66-67.

Birinci Dünya Savaşı'nda ilk olarak topçu zabıtlığı, sonra da tayyarecilik görevlerini yerine getiren Gafencu, Romanya'nın ileri gelen pilotlarındandı. Yapmış olduğu hizmetler ile Corosna Romanici (kılıçlı) ve Steaua Romanici (kılıçlı) nişanları ile birlikte Mihai Viteazul ve İngiltere'nin askerî haç nişanı ile ödüllendirilmiştir.² Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Gafencu, gazetecilik mesleğini seçmiştir.³ 1919 yılında yirmi altı yaşında iken bir matbuat ajansı kurmuştur. Romanya Hükümeti ajansa resmi bir mahiyet vermiş ve bu durum Gafencu için bir şeref teşkil etmiştir. Bunun dışında Bükreş'te Argus isimli iktisadi gazeteyi ve daha sonra Timpul gazetesini kurmuştur. Timpul gazetesi Romanya Hükümeti'nin fikirlerini neşretmiştir. Gafencu, devlet hizmetinde de Hâriciye Nezâreti Müsteşarı, Münakalat Nâzırı, Avrupa devletleri nezdinde heyet riyasetleri gibi önemli görevler almış ve bu vazifelerin her birinde başarı göstermiştir.⁴ 1928'de Hâriciye Nezâreti Kâtib-i Umumiliği ve Kabine Riyaseti Kâtipliği'ne tayin edilmiştir. 1929 yılında Münakalat ve Ticaret Nezâreti Kâtipliği görevlerinde bulunmuş ve 1932'de yeniden Hâriciye Nezâreti Kâtipliği'ne atanmıştır. Kendisi milletvekili iken eski Falticeni (Millî Köylü Partisi'ni) teşkil etmiştir. 20 Aralık 1938'de Patrik Miron Cristea'nın kurduğu Millî İttihat Hükümeti'nde Hâriciye Nâzırlığı'na tayin edilmiştir. Romanya Başbakanı Miron Cristea'nın 1 Şubat 1939'da teşkil ettiği Yeni Milli Renesans hükümetinde ve Kalinesco kabinesinde de Hâriciye Nâzırlığı vazifesini yerine getirmiştir.⁵ Gafencu İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonraki yaşamını İsviçre'de sürdürmüştür.⁶

Bern Elçiliği'nden Hâriciye Nâzırlığı'na gönderilen belgede Romanya'nın son Moskova sefiri olan Gafencu'nun İkinci Dünya Savaşı'nın ardından

² “Grigoire Gafenco Kimdir?”, Tan, 11 Haziran 1939, s.10, Bkz. Gafencu, İngiltere'den Military Cross ve Fransa'dan Legion d'honneur nişanlarını almıştır, “Günün Adamları Grigori Gafenco”, Son Posta, 30 Mayıs 1939, s.8.

³ “Grigoire Gafenco Kimdir?”, Tan, 11 Haziran 1939, s.10.

⁴ “Günün Adamları Grigori Gafenco”, Son Posta, 30 Mayıs 1939, s.8, “Grigoire Gafenco Kimdir?”, Tan, 11 Haziran 1939, s.10, *Cenevre'de hukuktan mezun olmuş ve Paris'te doktora diplomasını almıştır, Vremea mecmuasını çıkarmıştır. 1922 de Argus gazetesinin müdürü olmuştur. Orient Radio telgraf ajanslığını tesis etmiş, sonra da nazır oluncaya kadar tesis etmiş bulunduğu Timpul gazetesini çıkarmıştır* “Grigoire Gafenco Kimdir?”, Tan, 11 Haziran 1939, s.10.

⁵ “Grigoire Gafenco Kimdir?”, Tan, 11 Haziran 1939, s.10.

⁶ “Avrupa'nın Son Günleri, Romanya'nın Eski Dışişleri Bakanı Gafenco Yeni Bir Eser Neşretti”, Akşam, 3 Mart 1946, s.6.

Cenevre'de üç yıl politika mültecisi olarak yaşadığı belirtilmiştir.⁷ Ayrıca “Doğu’da Harbin Mukaddematı” adlı bir eser yayımlatan Gafencu Avrupa’da büyük yankı uyandırmıştır.⁸ Bern Elçiliği’nden Hâriciye Nâzirliği’na gönderilen yazıda söz konusu eser ile ilgili olarak: “*Balkan devletlerinin istiklali gayesini takip eden ve bu hususta Almanya’nın takip eylediği siyaset kadar Amerika’nın öteden beri malum olan nüfuz politikasını da kötöleyen bu kitap mütefikler mehafilinde oldukça soğuk karşılanmış idi.*” değerlendirmesi yer almıştır.⁹ Bu durumun nedeni ise İkinci Dünya Savaşı’nda Romanya ve Bulgaristan’ın Mihver devletlerin yanında yer almış olmasıdır.¹⁰

İkinci Dünya Savaşı öncesi Türkiye ile Romanya arasındaki ilişkiler Mustafa Kemal Atatürk’ün “Yurtta Barış Dünyada Barış” ilkesi doğrultusunda oldukça iyi bir seyir izlemiştir.¹¹ İlişkilerini ikili anlaşmalarla yürüten Türkiye, Yunanistan ile sorunlarını çözdükten sonra, Balkan ülkeleriyle bölgesel çaplı bir iş birliğinin yapılması için teşebbüslerde bulunmuştur.¹² Türkiye, 1926’da Balkan devletleri arasında sınırların karşılıklı olarak güvence altına alınması amacıyla toplu bir güvenlik sisteminin kurulmasına yönelik girişimde bulunmuşsa da bundan bir sonuç alamamıştır. Bir müddet sonra Balkan Devletleri arasındaki sorunlar ortadan kalkınca bir anlaşma zemini oluşmuştur.¹³ Uluslararası Barış Bürosu’nun Ekim 1929’da Atina’da düzenlediği Evrensel Barış Kongresi’nde Yunanistan eski Başbakanı Papanastasiou bir Balkan Birliği kurulması fikrini önermiştir. İlk Balkan Konferansı Türkiye, Yunanistan, Arnavutluk, Yugoslavya, Romanya ve Bulgaristan temsilcilerinin

⁷ T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 525/38308-153261-3, (11.25.1944).

⁸ “Avrupa’nın Son Günleri, Romanya’nın Eski Dışişleri Bakanı Gafencu Yeni Bir Eser Neşretti”, Akşam, 3 Mart 1946, s.6, Bkz.“Avrupa’nın Son Günleri” adlı eseri kaleme alan Gafencu eserin ön sözünde Batı devletleriyle Rusya arasında ilişkilerin ehemmiyetini anlatmıştır, “Avrupa’nın Son Günleri, Romanya’nın Eski Dışişleri Bakanı Gafencu Yeni Bir Eser Neşretti”, Akşam, 3 Mart 1946, s.6.

⁹ BCA, 525/38308-153261-3, (11.25.1944).

¹⁰ Hikmet Öksüz, Yirminci Yüzyılda Türkiye ve Balkanlar, I. Baskı, Serander Yay., Trabzon, 2016, s.177.

¹¹ Öksüz, a.g.e., s. 150.

¹² Zafer Toprak, İlhan Tekeli v.d., Modern Türkiye Tarihi, Edt. Ahmet Şimşek, Pegem Akademi Yay., 1. Baskı, Ankara, 2019, s.220, 221.

¹³ Ahmet Eyicil, “Atatürk Devrinde Türkiye’nin Balkan Politikası”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Yıl:2004, Cilt:20, Sayı: 59, s. 357.

katılımıyla 5 Ekim 1930'da Atina'da gerçekleşmiştir.¹⁴ Türkiye ve Yunanistan'ın Balkanlar'da statükocu bir siyaset izlemesi Romanya'yı Türkiye'ye yaklaştırmıştır.

Türkiye ve Romanya arasında 1929 yılında Oturma, Ticaret ve Deniz Ulaşımı Sözleşmesi ile 18 Eylül 1930'da Bükreş'te Mezarlıkların Korunmasına İlişkin Antlaşma imzalanmıştır.¹⁵ Romanya ile Türkiye'nin işbirliği ise Balkan Antantı'ndan önce olmuştur.¹⁶ İyi ilişkileri devam ettirmek isteyen Romanya Hâriciye Nâzırı Titulescu'nun Ankara'yı ziyaretinde¹⁷ iki ülke arasında 17 Ekim 1933 tarihinde Türk-Romen Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması imzalanmıştır.¹⁸ Türkiye-Romanya dostluk muahedesi 22 maddeden meydana gelmiştir.¹⁹ Bu antlaşma iki ülke ilişkilerini güçlendirmiş, Balkanlar'daki işbirliği ve barış politikasının temel taşlarından birini teşkil etmiştir.²⁰ Romanya'yı söz konusu antlaşmayı imzalamaya götüren sebepler, Bulgaristan'ın revizyonist isteklerinden çekinmesi ve kendi deniz ticaretinin, Boğazlarda serbest geçişin bekçisi olan Türkiye'ye bağlı olmasıydı.²¹ On yıllık bir süre ile yapılan bu antlaşmayla 1934 Balkan Antantı'na doğru önemli bir adım atılmıştır.

1934 yılında Tefvîk Rüştü Aras'ın Bükreş'i ziyareti ve temasları neticesi Türk-Romen dostluğu daha da gelişmiştir. Sağlanan iş birliği ile 1935'te Köstence Limanı'ndan geçiş için bir protokol ile 1936'da Dobruca Türklerinin göçlerini düzenleyen bir sözleşme imzalanmıştır.²² Türk-Romen ilişkilerinin seyri açısından Romanya Başbakanı Tataresku'nun 1937 yılının Ekim ayında Türkiye'ye yapmış olduğu ziyaret önem arz

¹⁴ Şerafettin Turan, Türk Devrim Tarihi, Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938), 3. Kitap, 3. Baskı, Bilgi Yay., Ankara, 2018, s.179.

¹⁵ Eyicil, a.g.m., s.349, Bkz. Türkiye Ekim 1930'da Yunanistan ile Dostluk, Tarafsızlık ve Uzlaştırma Antlaşmasını imzalamıştır. Yine Türkiye'nin, Ekim 1933'te Romanya, Kasım 1933'te Yugoslavya ile Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması imzalaması bu devletleri Balkan Antantı çizgisine yaklaştırmıştır, Eyicil, a.g.m., s.358.

¹⁶ Abdülhâhat Akşin, Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1991, s.238.

¹⁷ Fahir Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ankara, 1983, s.338.

¹⁸ Öksüz, a.g.e., s. 186.

¹⁹ "Türk-Romen Münasebatı", Akşam, 18 Ekim 1933, s.2.

²⁰ Akşin, a.g.e., s. 240.

²¹ Armaoğlu, a.g.e., s.339.

²² Eyicil, a.g.m., s.349, 350.

etmiştir. Falih Rıfkı Atay “Ekselans Tataresku” başlıklı yazısında iki millet arasında ki dostluğun dayanağını, geçmişten gelen köklü ve derin sevgi, ortak menfaatler ve bölgenin sulhu açısından iki ülkenin politik birliği olarak açıklamıştır.²³ 18-20 Haziran 1938’de Romanya Kralı II. Carol, İstanbul’a gelmiş ve Atatürk’ü ziyaret etmiştir.²⁴ Siyasi çevreler tarafından bu görüşmeye büyük önem verilmiştir.²⁵

Balkan Antantı’nın kuruluşuna bakıldığında 9 Şubat 1934’te imzalanan antanta göre Balkan devletlerini teşkil eden Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya’nın katılımıyla Balkan Antantı imzalanmıştır.²⁶ Balkan Antantı’nı imzalayan devletler, Avrupa’da oluşan siyasi gelişmelere* karşı birlikte hareket etmeye başlamışlardır.²⁷

Antanta göre söz konusu devletler Balkan devletlerini teşkil eden kendilerinin ve tüm Balkan sınırlarının güvenliğini karşılıklı olarak güvence altına aldıklarını taahhüt etmişlerdir. Taraflar çıkarlarını bozabilecek olaylar karşısında önlemler alma yolunda aralarında görüşmeler yapma sorumluluğunu almışlardır. Balkan Antantı imzalayan devletler tarafından uygun görüldüğü takdirde antantın her Balkan ülkesinin katılım isteğine açık olabileceği kabul edilmiştir.²⁸ Antant ile beraber gizli bir protokol de imzalanmıştır. Bu protokole göre, taraflardan birisi Balkanlı olmayan bir devlet tarafından saldırıya uğrarsa ve bir Balkan devleti de saldırıda bulunan devlete yardım ederse diğer taraflar bu Balkanlı saldırıya karşı birlikte savaşa gireceklerdi.²⁹

İtalya’nın 7 Nisan 1939’da Arnavutluk’u işgale başlaması ve savaşın sıcak etkilerinin Balkan yarımadasına sıçraması Balkan Antantı’na bağlı olan

²³ Falih Rıfkı Atay “Ekselans Tataresku”, Ulus, 28 Ekim 1937, s.1.

²⁴ Eyicil, a.g.m., s.350.

²⁵ Akşin, a.g.e., s.240.

²⁶ Şerafettin Turan, Türk Devrim Tarihi, Yeni Türkiye’nin Oluşumu (1923-1938), 3. Kitap, 3. Baskı, Bilgi Yay., Ankara, 2018, s.179.

* Birinci Dünya Savaşı sonrası bloklaşma hareketleri Tuna ve Balkanlar bölgesinde de ortaya çıkmıştır. Bu bölgede Almanya’nın başını çektiği revizyonist grup içerisinde Avusturya, Macaristan ve Bulgaristan yer almıştır. Bu gruba karşı Fransa’nın öncülüğünde Çekoslovakya, Romanya ve Yugoslavya anti revizyonist grubu oluşturmuştur, Öksüz, , a.g.e., s.156,

²⁷ Turan, a.g.e., s.183.

²⁸ Mithat Atabay, Türk Dış Politikası, Paradigma Akademi Yay, İstanbul, 2014, s.195.

²⁹ Durmuş Yalçın v.d., Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2004, s. 445.

ülkelerde telaşa neden olmuştur.³⁰ Bu gelişme üzerine Türkiye açık bir şekilde İngiltere'nin yanında yer almıştır. İngiltere ile ortak bir bildiri imzalayan Türkiye, Doğu Akdeniz'de gelebilecek herhangi bir saldırıya karşı İngiltere ile iş birliği içerisinde olacağını bildirmiştir.³¹ Türkiye, İkinci Dünya Savaşı başlamadan önce İngiltere ile olan görüşmelerini hızlandırmış ve ortak yayınlanan bir bildiriyle süreci neticelendirmiştir.³² Türkiye'nin İngiltere'ye yaklaşmasına sert bir tepki gösteren Yugoslavya bu tutumuyla Romanya'yı da etkilemiştir.³³ İtalya'nın Arnavutluk'u işgal etmesi, Balkan Antantı'nın savunma ve caydırıcılığa dönük beklentileri sağlayamadığını göstermiştir.³⁴

Diğer taraftan İkinci Dünya Savaşı öncesi faşist ideolojinin etkisine giren Balkanlar, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından komünist ideolojinin kontrolüne girmiştir. Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya komünist ideolojik etkiye girerken; Türkiye ile Yunanistan Batı yönlü demokrasiler yanında yer almıştır.³⁵

Romanya Hâriciye Nâzırı Gregoire Gafencu'nun Türkiye'ye Gelişi

Romen Hâriciye Nâzırı Gafencu, ilk Türkiye ziyaretini İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasının ardından 8 Nisan 1939'da yapmıştır.³⁶ İkinci Türkiye seyahatini ise 1939 yılının haziran ayında gerçekleştirmiştir. Gafencu, İstanbul ve Ankara'da resmî törenlerle karşılanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde siyasi temasların büyük önem arz ettiği bu süreçte Gafencu'nun ziyareti Balkanlar'ın siyaseti açısından dikkat çekici olmuştur. "Muhterem Misafirimiz" başlığıyla kaleme aldığı yazısında bu ziyareti değerlendiren A. Şükrü Esmer, Gafencu'nun Ankara ziyaretinin resmî bir amaçla yapılmış olduğunu ve Türkiye Hâriciye Vekiliyle karşılıklı fikir alışverişinde bulunmak üzere gerçekleştiğini dile getirmiştir. A. Şükrü Esmer, bu fikir alışverişinin samimi bir hava içerisinde gerçekleşeceğinden şüphe duyulmadığını belirterek Türkiye ile Romanya

³⁰ Tefvik Çavdar, Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950), 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2004, s.402.

³¹ Selim Deringil, Denge Oyunu, 3. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 2003, s.71.

³² Osman Akandere, Milli Şef Dönemi, İz Yay., İstanbul, 1998, s.270,271.

³³ Huner Tuncer, İsmet İnönü'nün Dış Politikası (1938-1950), 2. Basım, Kaynak Yay., İstanbul, 2012, s.52.

³⁴ Çavdar, a.g.e., s.402.

³⁵ Öksüz, a.g.e., s.177.

³⁶ Selçuk Ural, Selçuk Kılınç, (2015) "Türkiye-Romanya İlişkileri (1923-1950)" KAÜ İİBF Dergisi, 6(11), s.187.

arasında hiçbir menfaat ayrılığının olmadığını ifade etmiştir. Balkanlar'ın sulhunu temin için Türkiye ve Romanya'nın işbirliği yapmayı birbirine taahhüt ettiğini ve iki ülkeye gelebilecek müşterek tehlikeyi de birlikte karşılamaya azmetmiş bulunduğunu belirtmiştir. Esmer, bu nedenlerle Türkiye ile Romanya'nın geleceğinin birleştiği değerlendirmesinde bulunmuştur. Söz konusu nedenlerden dolayı Romanya'nın sadece hârici münasebetlerinin değil dâhili vaziyetinin de Türkiye'yi alakadar ettiğine temas etmiştir. Romen Hâriciye Nâzırı Gafencu'nun diplomatik girişimlerinin Türk-Romen dostluk ilişkilerini kuvvetlendirdiğini ve Balkanlı milletler arasındaki dayanışmayı desteklediğini ifade etmiştir.³⁷ Reşad Sagay'ın kaleme aldığı "M. Gafencu'nun Türkiye Ziyareti" başlıklı makalede dünyanın geçirdiği buhranlı bir zamanda Gafencu'nun Türkiye'yi ziyaret etmek üzere geldiği belirtilmiştir. Sagay, Türkiye ve Romanya'nın bu zorlu süreçte ellerinde bulunan bütün imkân ve vasıtalarla hareket etme kararında olduklarını ifade etmiştir. Sagay, Romen Nâzırının ziyaretinin Avrupa'nın güneydoğusu ve Balkanlarda sulhun devamlılığını sağlamak için beşerî ve millî temasların bir örneği olarak görüldüğünü belirtmiştir.³⁸

Söz konusu ziyaret hakkında ilk değerlendirmeler böyle iken Hâriciye Vekâlet'inden, Başvekâlet Müsteşarlığı'na gönderilen yazıda, Romanya Hâriciye Nâzırı Gregoire Gafencu ve eşi Esmee ile birlikte Türkiye'ye gelecek misafirlerin listesi verilmiştir. Romanya Hâriciye Nezâreti Siyasi İşler Müdürü Ekselans Bay Georges Davidesco, Bükreş Üniversitesi Profesörü Dan Berceanu, Hâriciye Nâzırı'nın Hususi Kalem Müdürü Bay Jean Pusca, Hususi Kalem Mümeyyisi Bay Livin Pop ve yedi gazeteci bu listede yer alan isimler idi.³⁹ Söz konusu belgede Romanya'dan gelecek olan misafirler için 10 Haziran 1939 Cumartesi günü için belirlenen program hakkında da bilgiler bulunmaktadır.⁴⁰ Programa göre, misafir Hâriciye Nâzırı ve beraberindeki heyet İstanbul'daki görüşme ve ziyaretlerini tamamladıktan sonra Anadolu Ekspresi'ne bağlanacak olan

³⁷ A. Şükrü Esmer, "Muhterem Misafirimiz", Ulus, 11 Haziran 1939, s. 1, 6.

³⁸ Reşad Sagay, "M. Gafencu'nun Türkiye Ziyareti", Yeni Sabah, 11 Haziran 1939, s.2.

³⁹ *BCA*, 30-10-0-0/200-370-3-2, (08.06.1939) Bkz. Romen basın temsilcileri arasında yer alan isimler: Romen Ajansı Genel Müdürü Th. Solacola, Romanya Hâriciye Nâzırı'nın düşüncelerini yansıtan 'Timpul' gazetesinin editörü M. Grigosescu, 'Romanya' gazetesinin siyasi başyazarı Jacquer Paleologu, 'Curentul' gazetesinin baş editörü Romulus Dinau, ile 'Seara' gazetesi editörü Damasehin yer almıştır, "Dün Ankara'da Balkan Antantının Kudreti Tebarüz Ettirildi", Son Posta, 12 Haziran 1939, s.11.

⁴⁰ *BCA*, 30-10-0-0/200-370-3-4, (08.06.1939).

hususî vagona takiben saat 19.10'da Ankara'ya gitmek üzere Haydarpaşa Garı'ndan hareket edeceklerdi.⁴¹

Romanya Hâriciye Nâzırı Gafencu, eşi ve beraberindeki heyet ile birlikte Daçya isimli Romanya vapuru ile İstanbul'a gelmiştir.⁴² Gafencu, Galata Rıhtımı'nda Vali ve Belediye Reisi Dr. Lütfi Kırdar, Bükreş Elçisi Hamdullah Suphi Tanrıöver, İstanbul Komutanı General Halis Bıyıkday, Hâriciye protokol şeflerinden B. Fikret, İstanbul Emniyet Direktörü B. Sadrettin Aka, Romanya'nın Ankara Büyükelçisi B. Storca, Romanya'nın İstanbul Başkonsolosu B. Lukoviç, konsolosluk erkânı ve millî elbiselerini giymiş İstanbul'da bulunan Romen artistler ve Romenler tarafından karşılanmıştır.⁴³ Ayrıca Gafencu'yu karşılayanlar arasında Türk ordusunda staj görmekte olan yüksek rütbeli Romen zabitlerinden Kolonel B. Vartik, L. Teoderesku, Haliç'te tamir edilmekte olan Romen harp gemisi ve denizaltı kumandan ve zabitleri, Yugoslavya'nın yeni İstanbul Konsolosu B. Hacı Corciyeviç de yer almıştır.⁴⁴ Lütfi Kırdar, B. Gafencu'ya güzel bir buket takdim etmiştir. Misafir Hâriciye Nâzırı kendisini karşılayanlarla teker teker tokalaşmış, askeri merasimi ifa eden bir kıta askeri teftiş etmiştir. Bando mızıkası önce Romen ve sonra Türk millî marşlarını çalmıştır.⁴⁵ Hâriciye Nâzırı Gafencu, kendisini karşılayanları Daçya vapuruna davet ederek ikramda bulunmuş ve onları ağırlamıştır. Daçya vapurunda Türk basınıni kabul ederek önemli açıklamalarda bulunan Gafencu Türkiye Hâriciye Vekili Şükrü Saraçoğlu ile dünyada yaşamılan son önemli gelişmeler üzerine fikir alışverişinde bulunacaklarını dile getirerek şu hususlara değinmiştir:

“Çok sevdiğim memleketinizi yeniden görmek fırsatını bulduğumdan dolayı son derece memnunuz. Türkiye ile Romanya arasındaki kuvvetli dostluk hakkında fazla bir şey söylemeye lüzum yoktur. Bunun kutsiyetini ve derecesini sizde bilirsiniz. Beynelmilel vaziyetin her zamankinden daha enteresan bulunduğu şu anda bilhassa samimi dostum Hâriciye Vekiliniz B. Şükrü Saraçoğlu ile beynelmilel hadiseler üzerinde görüşmek benim için hususî bir ehemmiyeti haiz olacaktır. Ekselans Şükrü Saraçoğlu ile bu fırsattan istifade ederek iki memleketi alakalandıran müşterek meseleleri de görüşeceğiz. Bütün bu görüşmelerimiz sıkı sıkı bağlı olduğumuz Balkan Antantı'nın ebedileştirilmesine matuftur. Ankara'dan dönüşümde sizinle daha uzun görüşmek ve bütün suallerinize cevap verebilmek imkânını bulacağım için şimdiden memnuniyet duymaktayım.”⁴⁶

⁴¹ BCA, 30-10-0-0/200-370-3-5, (08.06.1939).

⁴² “B. Gafenco Bugün Şehrimize Geliyor”, Ulus, 11 Haziran 1939, s.1

⁴³ “B. Gafenco Bugün Şehrimize Geliyor”, Ulus, 11 Haziran 1939, s.1

⁴⁴ “Rumen Hariciye Nazırının Beyanatı”, Akşam, 11 Haziran 1939, s.4.

⁴⁵ “B. Gafenco Bugün Şehrimize Geliyor”, Ulus, 11 Haziran 1939, s.1.

⁴⁶ B. Gafenco Şehrimize Geliyor”, Ulus, 11 Haziran 1939, s.6.

Romanya Nâzırı saat 16.00'da Daçya vapurundan çıkmış Pera Palas Oteli'nde bir müddet dinlenmiştir.⁴⁷ Gafencu daha sonra resmî üniformasını giymiş bir vaziyette saat 17.00'de ilk olarak Vali Dr. Lütfi Kırdar'ı daha sonra İstanbul Komutanı General Halis Bıyıkday'ı makamlarında ziyaret etmiştir. Bir müddet sonra Vali, Pera Palas Oteli'ne giderek iade-i ziyarette bulunmuştur. Gafencu, otomobil ile Taksim'e gitmiş ve Cumhuriyet abidesine bir çelenk koymuştur. Müttefik Hâriciye Nâzırı'nın Taksim'e gittiğini öğrenen kalabalık bir grubun Taksim Meydanı'nı doldurduğu aktarılmıştır. Gafencu'nun çelenk koymak üzere orada bulunması, halkın kendisine karşı büyük ve dostane ilgisine neden olmuştur. Taksim'den sonra Sıraselviler'de Romanya Konsolosluğu'na giden Hâriciye Nâzırı burada Romen topluluğunu kabul etmiştir.⁴⁸ Bayan Gafencu ise daha önce Bükreş Elçisi Hamdullah Suphi Tanrıöver'in eşi Bayan Tanrıöver ve Hâriciye Vekâleti mümessilleri Fikret Özdoğancı'nın eşi Bayan Özdoğancı'nın refakatlerinde otomobille İstanbul'da bir gezinti yaparak; Kapalıçarşı'yı ve Bayezid Meydanı'nı ziyaret ettikten sonra konsoloshanedeki toplantıya iştirak etmiştir.⁴⁹

Romanya Konsoloshanesi'ndeki kabul sırasında gazeteci M. Koç'un ayrı bir görüşme yapma teklifi Gafencu tarafından kabul edilmiştir. Son Posta gazetesinde Gafencu ile yapılan bu mülakata yer verilmiştir. Balkan Antantı'na dair açıklamalarda bulunan Gafencu, Yugoslavya'nın Balkan Antantı'nın sadık bir üyesi olduğuna inandığını ifade etmiştir. Balkan Antantı'nın hiçbir devlete bağlı olmadığını ve Balkanlar'ın masumiyetini müştereken temin etmenin yararını anlamış bulunan Balkan devletlerinin bunu çeşitli vesilelerle ilan ettiğini dile getirmiştir. Gafencu, M. Koç'un, Balkan Antantı çerçevesinde bazı değişikliklerin meydana geldiğine dair bir kısım yabancı basında çıkan haberlerin ne derece doğru olduğuna dair yöneltmiş olduğu soruyu şu sözlerle cevaplamıştır: *"Evet, Balkan Antantı'nda bir değişiklik vardır. Çünkü Antant devletleri eskisine nazaran çok kuvvetlenmiştir."*⁵⁰

Konsolosluktan ayrılan Gafencu otomobille Tophane Rıhtımı'na gitmiş, buradan kendilerine tahsis edilen bir vapurla Haydarpaşa'ya geçmiştir. Haydarpaşa'nın Türk ve Romen bayraklarıyla süslendiği aktarılmıştır. Gafencu, Haydarpaşa'da bekleyen kalabalık halkın alkışları arasında 19.15

⁴⁷ "Misafirimiz Abideye Çelenk Koydu", Akşam, 11 Haziran 1939, s.4.

⁴⁸ "B. Gafenco Şehrimize Geliyor", Ulus, 11 Haziran 1939, s.6.

⁴⁹ "Dost Rumen Hariciye Nazırının 'Son Postaya' Mühim Beyanati", Son Posta, 11 Haziran 1939, s.11.

⁵⁰ Dost Rumen Hariciye Nazırının 'Son Postaya' Mühim Beyanati", Son Posta, 11 Haziran 1939, s.11.

trenine binmiş ve kendisini uğurlayanlara veda ederek Ankara'ya hareket etmiştir.⁵¹ Romanya Nâzırı'na Bükreş Elçisi Hamdullah Suphi Tanrıöver, Romanya'nın Ankara Sefiri B. Stoyka⁵² Romen Hâriciye Nezâreti siyasi işler ve hususi kalem müdürleri ile Rador ajansı temsilcisi ve dokuz Romen gazeteci de eşlik etmiştir.⁵³

Gafencu'nun Ankara'ya Ziyareti ve Görüşmeleri

Hâriciye Vekâlet'inden, Başvekâlet Müsteşarlığı'na gönderilen yazıda, Gafencu'nun 11 Haziran 1939 Pazar günü Ankara programına dair bazı bilgiler verilmiştir. Gafencu'nun saat 09.10'da Ankara'ya ulaşacağı bildirilmiştir. Romanya Hâriciye Nâzırı ve eşinin; Ankara istasyonunda Hâriciye Vekili Şükrü Saraçoğlu ve eşi, Ankara Valisi ve Belediye Reisi Nevzat Tandoğan, Hâriciye Vekâleti Umumi Kâtibi Numan Menemencioğlu, Ankara Mevki Komutanı General Kemal Gökçe, Hâriciye Vekâleti Protokol Dairesi Reisi Şevket Keçeci, Birinci Daire Reis Vekili Sedat Zeki Örs, Ankara Emniyet Direktörü Şinasi, Ankara Merkez Komutanı Albay Demir Ali ve Romanya Sefareti Erkânı tarafından karşılanacağı ifade edilmiştir.⁵⁴ Resmî askerî karşılama töreninin ardından kıtaya refakat eden bando mızıkancının ilk olarak Romanya millî marşını, ardından da İstiklal Marşı'nı çalacağı bildirilmiştir. Karşılamanın ardından misafirlerin Ankara Palas Oteli'ne gidecekleri bilgisi verilmiştir.⁵⁵ Gafencu'nun Ankara programında, hükümet merkezinde üç gün kalacağı ve bu süre zarfında şerefine ziyafetler verileceği aktarılarak⁵⁶ Ankara'da yapacağı ziyaretlere dair bilgi verilmiştir.⁵⁷ Programda misafir Hâriciye

⁵¹ "B. Gafenco Şehrimize Geliyor", Ulus, 11 Haziran 1939, s.6, "Misafirimiz Abideye Çelenk Koydu", Akşam, 11 Haziran 1939, s.4.

⁵² "Misafirimiz Abideye Çelenk Koydu", Akşam, 11 Haziran 1939, s.4.

⁵³ "Rumen Hariciye Nazırının Beyanatu: Arzumuz Balkan Antantının Ebediyen Devamıdır. Ankara'da Konuşmalarımız Bu Gayeyi İstihdaf Edecek", Akşam, 11 Haziran 1939, s.1.

⁵⁴ *BCA*, 30-10-0-0/200-370-3-6, (08.06.1939), Bkz. "Gafenco Ankara'da", "Dost ve Rumen Hariciye Nazırı Büyük Merasimle Karşılandı", Cumhuriyet, 12 Haziran 1939, s.9.

⁵⁵ *BCA*, 30-10-0-0/200-370-3-6, (08.06.1939), "B. Gafenco Şehrimize Geliyor", "Bugünkü Program", Ulus, 11 Haziran 1939, s.6, "Romanya Hariciye Nazırı Ankara'ya Vasil Oldu", Akşam, 11 Haziran 1939, s.2.

⁵⁶ "Dost Rumen Hariciye Nazırının 'Son Postaya' Mühim Beyanatu", Son Posta, 11 Haziran 1939, s.11.

⁵⁷ *BCA*, 30-10-0-0/200-370-3-6, (08.06.1939).

Nâzırı ve beraberindekilerin Mustafa Kemal Atatürk'ün kabrini ziyaret edecekleri de ifade edilmiştir.⁵⁸

Hâriciye Vekâlet'inden, Başvekâlet Müsteşarlığı'na gönderilen yazıda, bir sonraki gün 12 Haziran Pazartesi programında; misafir Hâriciye Nâzırı ve eşi ile beraberindeki heyetin saat 10.30'da Gazi Terbiye Enstitüsü'nü ve Usta Okulunu ziyaret edecekleri belirtilmiştir. Saat 13.30 da misafirler şerefine Anadolu Kulübü'nde Başvekil Dr. Refik Saydam tarafından bir öğle yemeği verileceği ifade edilmiştir. Saat 16.00'da misafir Hâriciye Nâzırı ve beraberindeki heyetin, Ziraat Enstitüsü'nü ve Çubuk Barajı'nı ziyaret edecekleri bilgisi verilmiştir. Saat 20.30'da misafir Hâriciye Nâzırı ve eşi şerefine, Romanya Büyükelçisi Bay Basile Stoica ve eşi Bayan Stoica tarafından⁵⁹ Ankara Palas' da bir akşam yemeği verileceği ve yemeğin ardından saat 22.30'da bir suarenin yapılacağı bildirilmiştir.⁶⁰

Hâriciye Vekâlet'inden, Başvekâlet Müsteşarlığı'na gönderilen yazıda, Gafencu'nun 13 Haziran Salı günü ve⁶¹ 14 Haziran Çarşamba günü programı da ilan edilmiştir.⁶² Yazıda, Romen Hâriciye Nâzırı'nın 14 Haziran 1939 Çarşamba günü İstanbul'a döneceği, Ankara dönüşü Yalova'ya giderek Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından kabul edileceği aktarılmıştır.⁶³ Gafencu'nun, İsmet İnönü ile görüşmesinin ardından İstanbul'a hareket edeceği ve saat 18.30'da Daçya vapuru ile Romanya'ya döneceği bildirilmiştir.⁶⁴

Romanya heyetini karşılama töreninde Bayan Saraçoğlu ve Madam Stoyko tarafından Bayan Gafencu'ya bir buket takdim edilmiştir.⁶⁵ İki dost Hâriciye Nâzırı ve eşlerinin karşılaşmaları çok samimi olmuş ve iki taraf refakat ve maiyetlerindeki zevatı birbirlerine takdim etmişlerdir.⁶⁶ Gafencu ve maiyetindeki heyeti karşılamak üzere Ankara garında yapılan törende bando, Romen ve Türk millî marşlarını çalmışlardır. İstasyonun içini dolduran kalabalık bir halk topluluğunun samimi tezahüratlarla dost

⁵⁸ BCA, 30-10-0-0/200-370-3-7, (08.06.1939).

⁵⁹ BCA, 30-10-0-0/200-370-3-7, (08.06.1939).

⁶⁰ BCA, 30-10-0-0/200-370-3-8, (08.06.1939).

⁶¹ BCA, 30-10-0-0/200-370-3-8, (08.06.1939).

⁶² BCA, 30-10-0-0/200-370-3-8,9, (08.06.1939).

⁶³ "Bugün Ankara'da Yapılacak Ziyaretler", Akşam, 11 Haziran 1939, s.4.

⁶⁴ "Rumen Hariciye Nazırı Dün Geldi", Cumhuriyet, 11 Haziran 1939, s.7.

⁶⁵ "Gafenco Ankara'da", "Dost ve Rumen Hariciye Nazırı Büyük Merasimle Karşılandı", Cumhuriyet, 12 Haziran 1939, s.9.

⁶⁶ "Gafenco Ankara'da: Türk-Romen Devlet Adamlarının Ankara'daki Temasları Bütün Dünyada Alaka ile Takip Ediliyor", Yeni Sabah, 12 Haziran 1939, s.1.

müttefik misafiri selamlamaları Ankara halkının, Romanya heyeti'nin gelişine olan ilgisini ifade etmesi açısından önemliydi.⁶⁷ Ankara Palas Oteli'ne gidilmek üzere ilk otomobilde, Gafencu ile Hâriciye Nâzırı Şükrü Saraçoğlu, ikinci otomobilde Bayan Gafencu ile Bayan Saraçoğlu ve diğer otomobillerde Romen Hâriciye Nâzırı'nın refakatinde bulunan ve karşılamaya iştirak eden kişiler yer almıştır.⁶⁸

Ankara Garı'ndan, Ulus Meydanı'na kadar olan cadde baştanbaşa Romen ve Türk bayraklarıyla süslenmiş daha sonra İstasyon Caddesi'ne geçilmiştir. Ankara Palas Oteli'ne gelinceye kadarki yol üzerinde yer yer toplanmış bulunan kalabalık halk, Romen Hâriciye Nâzırı ve eşini alkışlamış, misafirler bu samimi dostluk havası içinde otellerine ulaşmışlardır.⁶⁹

Hâriciye Nazırı Şükrü Saraçoğlu ve eşi tarafından Ankara Palas Oteli'nde Romanya Hâriciye Nâzırı ve eşi şerefine bir ziyafet tertip edilmiştir.⁷⁰ Bu ziyafete bazı vekiller, Hâriciye ve Romanya Büyükelçiliği erkânı, Balkan devletlerinin diplomatik temsilcileri hazır bulunmuşlardır.⁷¹ Ziyafetin sonunda Hâriciye Vekili Şükrü Saraçoğlu konuşma yapmıştır. Saraçoğlu, Romen Nâzırı'na "hoş geldiniz" diyerek başladığı konuşmasında nâzır ve beraberindeki heyeti Ankara'da ağırlamaktan dolayı duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir. Saraçoğlu, iki devlet arasında gerçekleşen dostluk ve işbirliği ile her iki ülkenin gelecekteki siyasetinde birlik içerisinde olacağına dair inancını dile getirmiştir. Sulh için meydana gelen, sulh ile büyüyen ve nihayetinde barış getiren Balkan Antantı'nın bu yönüyle mükemmel bir vazife gördüğünü söylemiştir.⁷² Dış siyasetteki başarının kuvvetli bir iç siyasetle mümkün olduğunu belirten Saraçoğlu, Romanya'da bütün milletin kendi büyük hükümdarı etrafında birleşmesiyle bunun gerçekleştiğini ifade etmiştir. Saraçoğlu konuşmasının devamında:

⁶⁷ "Dün Ankara'da Balkan Antantının Kudreti Tebarüz Ettirildi", Son Posta, 12 Haziran 1939, s.11.

⁶⁸ "Rumen Hariciye Nazırı Ankara'da Törenle Karşılandı", Akşam, 12 Haziran 1939, s.4.

⁶⁹ "Dün Ankara'da Balkan Antantının Kudreti Tebarüz Ettirildi", Son Posta, 12 Haziran 1939, s.11.

⁷⁰ "Dün Ankara'da Balkan Antantının Kudreti Tebarüz Ettirildi", Son Posta, 12 Haziran 1939, s.11.

⁷¹ "Gafenco Ankara'da", Yeni Sabah, 12 Haziran 1939, s.3.

⁷² "Dün Ankara'da Balkan Antantının Kudreti Tebarüz Ettirildi", Son Posta, 12 Haziran 1939, s.11.

“Bükreş'ten hareketinizin arifesinde, milli bir organizasyonun kat'i bir merhalesinin küşadında bulundunuz ve yeni Romanya parlamentosu önünde kuvvetli, müttehit ve kendisine düşen vazifeleri müdrük bir memleketin harici siyasetini mesut cümlelerle izah eylediniz.” sözleriyle Gafencu'nun siyasi kabiliyetini methetmiştir.⁷³

Saraçoğlu, Avrupa'nın en karışık kıtasını teskin eden Balkan devletlerinin kanlı hadiselerin ve karışıklıkların acısını birçoklarından daha iyi hissettiğini dile getirmiştir. Balkan devletlerinin, tehlikelere büyük bir cesaretle karşı koymayı bildiklerinden dolayı gerek kendileri gerek bütün dünya için sulha azimkâr bir suretle bağlı olduklarını ifade etmiştir. Dünya üzerinde hüküm süren emniyetsizlik ortamında beş sene evvel Balkan devletlerini bir araya getiren aynı idealin etrafında birleştiğini söylemiştir. Bu birliğin bütün Avrupa için mühim bir sulh unsuru olduğunu ve aynı mukaddes davaya inanan herkes için önemli bir sulh unsuru olarak kalacağını vurgulamıştır. Büyük dost ve müttefik Romanya'nın Hâriciye Nâzırı'nın Ankara'ya olan ziyaretini, Romanya'nın dış siyasetindeki şeflik vazifesi ile Balkan Antantı konseyinin içinde bulunulan yıl içindeki şefliği görevi ile birlikte yürüttüğü bir zamana denk geldiğini dile getirmiştir.⁷⁴

Saraçoğlu'nun konuşmasının ardından söz alan Gafencu iki ülke arasındaki ittifakın temelini kuvvetli olduğunu ve her türlü imtihanı başarıyla vererek sadık bir dostluğun ortaya konulduğunu belirtmiştir. Tesis edilen dostluğun iki milleti birbirine bağladığını söyleyen Gafencu, dostluk ile iki ülkenin birbirine yaklaştığını, sevgi ve güvene dayalı bir işbirliğinin vücuda getirildiğini söylemiştir. Türkiye'nin ve Romanya'nın birlikte ifa edecekleri vazifenin anlayışını bu dostluk hissine borçlu olduğunu aktarmıştır. Kaderin, iki ülkenin millî gelişimi çerçevesinde büyük Avrupalı öneme haiz birbirine benzer vazifeler verdiğini dile getirmiştir. Romen Nâzır, Türkiye'nin büyük bir inkılapçının idaresi altında muhteşem bir kalkınma hareketiyle Boğazların emniyetine nezaret ettiğini, Romanya'nın da cesur kralı ve onun inkılapları ile mühim bir vazifeye, Aşağı Tuna'nın hürriyetine nezaret ettiğini ifade etmiş ve stratejik öneme haiz bölgelerin Türkiye ve Romanya tarafından korunduğunu belirtmiştir.⁷⁵

Gafencu, umumi mahiyette menfaatlerin müdafaa edildiğini belirterek bu vazifelerin bütün devletlerle iyi ilişkiler geliştirme gayretiyle anlaşma, uzlaşma ve bitaraftık emniyeti dâhilinde yapmaya gerek Romanya gerekse

⁷³ “Gafenco Ankara'da”, Yeni Sabah, 12 Haziran 1939, s.3.

⁷⁴ “Dün Ankara'da Balkan Antantının Kudreti Tebarüz Ettirildi”, Son Posta, 12 Haziran 1939, s.11.

⁷⁵ “Dün Ankara'da Balkan Antantının Kudreti Tebarüz Ettirildi”, Son Posta, 12 Haziran 1939, s.11.

diğer devletler için kararlı olduklarını dile getirmiştir. Balkan Antantı'na ilişkin konuşan Gafencu, komşu milletler arasında sulh ve kardeş birliğine dayanan ve hiçbir Balkan milletini hariçte tutmayan antantın sulha ve Avrupa dengesine lüzumlu olduğunun anlaşılmış olduğunu ifade etmiştir. Balkan Antantı'nın faydasını ve ehemmiyetini Elen ve Yugoslav dostların dürüst bir birlik hâlinde her türlü koşulda ispata karar vermiş olduklarını ifade etmiştir. Daha sonra Gafencu kendisi, eşi ve maiyetindekilerin Türkiye Cumhuriyeti'nin merkezinde bulunmaktan dolayı duydukları memnuniyeti belirterek Türk Hükümeti tarafından kendilerine karşı gösterilen misafirperverlikten dolayı teşekkür etmiştir. Atatürk'ün hatırası olarak gördüğü Ankara'da, büyük muzafferin hatırası önünde saygıyla eğildiğini dile getirmiştir.⁷⁶

Aynı günün programı kapsamında Bay ve Bayan Gafencu öğle yemeğini Romanya Büyükelçiliği'nde hususi olarak yemişlerdir. Romanya Hâriciye Nâzırı öğleden önce Hâriciye Vekili Şükrü Saraçoğlu, Başvekil, Dr. Refik Saydam, Büyük Millet Meclisi Reisi Abdülhalik Renda'yı ziyaret etmiş ve bu ziyaretlere karşılık verilmiştir. Bayan Saraçoğlu da Bayan Gafencu'yu ziyaret etmiş ve daha sonra Bayan Gafencu tarafından yapılan ziyarete karşılık verilmiştir.⁷⁷

Romanya Hâriciye Nâzırı Gafencu saat 16.00'da maiyet erkânı ve Romanya'nın Ankara Büyükelçisi Stoyka ile Romen matbuat mümessilleriyle Etnografya Müzesi'ne giderek Ebedi Şef Atatürk'ün kabrine bir çelenk koymuşlardır. Bu saygı ziyareti esnasında Ankara Emniyet Direktörü Şinasi ve küçük bir polis birliği de hazır bulunmuştur. Gafencu ve eşi saat 17.00'ye doğru hipodroma gelmişler ve orada hazır bulunmakta olan Başvekil Dr. Refik Saydam, Hâriciye Vekili Şükrü Saraçoğlu, Ziraat Vekili Muhlis Erkmen ile birlikte at yarışlarını izlemiştir. Gafencu ve eşinin hipodroma gelişleri buradaki kalabalık bir halk topluluğu tarafından alkışlarla karşılanmıştır.⁷⁸

Gafencu Ankara ziyaretinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmada Romanya'nın dış siyasetine ve Balkan Antantı'nın bölge için önemine dair açıklamalarda bulunmuştur. Romanya Hâriciye Nâzırı; Berlin, Brüksel, Paris, Londra, Vatikan ve Belgrad seyahati sırasında

⁷⁶ “Dün Ankara'da Balkan Antantının Kudreti Tebarüz Ettirildi”, Son Posta, 12 Haziran 1939, s.11.

⁷⁷ “Dün Ankara'da Balkan Antantının Kudreti Tebarüz Ettirildi”, Son Posta, 12 Haziran 1939, s.11, Bkz. Romanya Büyükelçisi Stoyka ve eşi Ankara Palasta Romanya Hâriciye Nâzırı ve eşi için büyük bir ziyafet vermişlerdir, “Türk Rumen Görüşmeleri”, Cumhuriyet, 13 Haziran 1939, s.9.

⁷⁸ “Dün Ankara'da Balkan Antantının Kudreti Tebarüz Ettirildi”, Son Posta, 12 Haziran 1939, s.11.

kendisine karşı gösterilen samimi kabulden dolayı minnettarlığını ifade etmiş ve bu münasebetle Romanya ile siyasi ve iktisadi bağların ne kadar takdir edildiğini, Romanya'nın her tarafta mazhar olduğu güveni tespit ile müşahede ettiğini dile getirmiştir. Romanya'nın birliğinin, kuvvetinin ve istiklalinin her yerde bir nizam ve barış unsuru olarak görüldüğünün memnuniyetle anlaşıldığını ifade etmiştir.⁷⁹ Gafencu konuşmasının devamında, uluslararası siyasette kamplaşmaların ortaya çıktığı bir dönemde Avrupa'nın ancak birlikte olma yolunu aldığı takdirde yaşayabileceğini söylemiştir. Avrupa çöktüğünde bu coğrafyada yer alan devletlerin de çökeceğini belirten Gafencu, devletlerin yaşamak için birbirlerine ihtiyaç duymasını her devletin komşularının hayati sahasına dâhil olması ile açıklamıştır. Ayrıca Balkanlar'ın sulhu için Avrupa'da barışın tesis edilmesi gerektiğine temas etmiştir.⁸⁰

Romanya azınlıkları konusuna da değinen Gafencu, Romanya azınlıkları meselesinin mesul hükümet tarafından bir toprak meselesi şeklinde görülmediğini söylemiştir. Hiçbir devletin Romanya'nın aleyhinde toprak istekleri olmadığını ifade etmiştir. Nâzır, hükümetin azınlıklar meselesi hakkında aldığı tedbirleri gözden geçirdikten sonra azınlıklar hakkındaki sorumluluklarını yabancı bir devletle anlaşma akdi veya böyle bir devletin kontrolü altında değil sadece kendi insaniyet ve adalet hisleri altında yerine getireceklerini dile getirmiştir. Romanya'nın kendi kendine karşı bir devlet teşkilatının çerçevesi içinde olmadıkça, azınlıklar hakkında yeni taahhütlere razı olmayacağını dile getirmiştir. Romen hükümetinin komşu devletlerle halisane ve dostane anlaşmalar yapmaya hazır bulunduğunu belirterek Macar devletiyle böyle bir anlaşmanın Tuna havzasında iyi, sulhu destekleyen bir organizasyon için faydalı bir şekilde siyasi ve içtimai meseleleri halledeceğine inandığını ifade etmiştir. Yugoslavya'nın, Romanya'nın fikirlerine ve tutumuna iştirak ettiğini kanıtladığını belirtmiştir. Romanya'nın barışa olan sorumluluklarındaki azim kadar Romanya'nın emniyetine karşı olanlara da gösterileceğini dile getirmiştir. Gafencu konuşmasına şu sözlerle devam etmiştir:

“Bize ait olmayan hiçbir şeyi almıyoruz fakat bize ait olan her şeyi şiddetle takviye ve müdafaa ediyoruz. Memleketimizin hudutlarını ve istiklalini silahla müdafaaya azmetmiş bulunuyoruz. Bunlara karşı vuku bulacak her tecavüze karşı dönüşeceğiz. Romanya'nın dış politikası milletin hür yaşamak arzu ve iradesine ve ordusuna dayanmaktadır. Romanya, Fransa ve İngiltere'nin garantilerini, bir dostluk eseri ve her devletin müdafaa azminin bütün emniyet sisteminde dâhil bulunduğuna bir işaret telakki ederek derin bir minnettarlıkla karşılamıştır.

⁷⁹ “B. Gafenco'nun Beyanâtı”, Ulus, 11 Haziran 1939, s.6.

⁸⁰ “B. Gafenco'nun Beyanâtı”, “Eğer Avrupa Çökerse Biz Harabeleri Altında Gömülürüz”, “Hayati Saha”, Ulus, 11 Haziran 1939, s.6.

Polonya ile olan ittifakımız dostane ve samimi bir işbirliğini istilzam etmektedir. Sovyetler Birliği ile komşuluk münasebetlerimiz iyidir. Ve Hâriciye Komiseri Muavini Potemkin'in Bükreş'ten geçmesi münasebetiyle de müşahede ve tespit edildiği veçhile muntazamdır."⁸¹

Balkan Antantı'na dair konuşan Gafencu, antantın zamanla daha büyük ehemmiyet almasının kaçınılmaz olduğunu belirtmiştir. Antantın birliği müdafaa ve aynı barış ülküsüne hizmet etme arzusu ile teminat altında olduğunu dile getirmiştir. Antantın Bulgaristan'a karşı gösterdiği yakın ilgiyi, Balkan Antantı'nın kendi camiasından hiçbir devleti antantın dışında tutmak istemediğinin ispatı şeklinde değerlendirmiştir. Gafencu, antantın bütün Balkan milletleri için lüzumlu olduğunu göz önünde tutan herkesi kabule hazır olduğunu dile getirmiştir. Müttefik Balkan devletlerinin gösterdikleri dayanışmanın söz konusu devletlerin sağladıkları ve gerektiğinde şiddetle müdafaa edecekleri düzenin aleyhine yönelik olası umutları suya düşürdüğünü söylemiştir. Balkan Antantı'nın Avrupa'da kati bir denge ve barış amili olduğuna değinmiştir. Fikir ve icraat birliğinin, antant üyeleri arasında süregelen sıkı temaslarla temin edilmiş bulunduğunu ifade etmiştir.⁸² İstanbul'da Türkiye Hâriciye Nâzırı ve Belgrad'da Yugoslavya Hâriciye Nâzırı ile yaptığı görüşmeleri hatırlatan Gafencu, yakın zamanda Atina'da Yunanistan Hâriciye Nâzırı ile bir araya geleceğini söylemiştir.⁸³ Emniyet sistemine dâhil olarak muhtelif devletlerle akdedilen son ekonomik antlaşmaları hatırlatan Gafencu, Romanya'nın Almanya ile yapmış olduğu antlaşmayı iki ülke arasındaki güveni ve barışı koruyan iş birliğinin önemli bir garantisi olarak değerlendirmiştir. İngiltere ve Fransa ile yapılan ekonomik antlaşmaların daima daha ehemmiyetli hükümler açığa çıkaracak mahiyette olduğunu dile getirmiştir. Gafencu, Romanya'yı birçok menfaatin ve ırk yakınlığının bağladığı İtalya ile uzun bir huzur ve iyi anlaşma devresinin ne kadar lüzumlu olduğunu anlatmıştır. Gafencu konuşmasını Romanya'nın barıştan ve iş birliğinden yana olduğunu vurgulayarak bitirmiştir.⁸⁴

Romen Heyet için Ankara'da 13 Haziran günü için hazırlanan program kapsamında Madam Gafencu beraberindeki Romen gazeteciler ile birlikte

⁸¹ "B. Gafenco Şehrimize Geliyor", "Romanya Ekalliyetleri", "Garantiler", Ulus, 11 Haziran 1939, s.6.

⁸² "B. Gafenco Şehrimize Geliyor", "Romanya Ekalliyetleri", "Balkan Antantı", Garantiler, "Bulgaristan'a Karşı Gösterilen Alaka", Ulus, 11 Haziran 1939, s.6, Bkz. 1927 de 12.500.000 Romanyalı yanında ekalliyet olarak şu milletler de vardır: 1.308.000, Macar, 780.000, Yahudi, 723.000, Alman, 448.000, Ukraynalı, 358.000, Bulgar, 308.000 Rus ve 57.000 Sırp, Esmer, a.g.e., s.67.

⁸³ "Bulgaristan'a Karşı Gösterilen Alaka", Ulus, 11 Haziran 1939, s.6.

⁸⁴ "Ekonomik Anlaşmalar", Ulus, 11 Haziran 1939, s.6.

Gazi Terbiye Enstitüsü'nü ziyaret etmiştir.⁸⁵ Romen gazeteciler ayrıca Usta Okulunu ve Çubuk Barajını da gezmiştir. Aynı gün içerisinde Başvekil Refik Saydam tarafından, Anadolu Kulübü'nde Romanya Hâriciye Nâzırı ve eşi Madam Gafencu şereflerine bir öğle yemeği ziyafeti tertip edilmiştir. Bu ziyafete başta Hâriciye Vekili Şükrü Saraçoğlu ve eşi olmak üzere hükümet kademesinden üst düzey çok sayıda isim katılmıştır.⁸⁶

Gafencu'nun Ankara Radyosunu Ziyareti ve Basın Mümessilleri ile Mülakatı

Romen Hâriciye Nâzırı Gafencu, Münakalat Vekili Ali Çetinkaya ile beraber saat 14.30'da Ankara Radyo Merkezini ziyaret etmiştir. Bu münasebetle Gafencu şerefine Ankara Radyosu tarafından saat 16.30'da özel bir program tertiplenmiştir. Programda Enesku ödülünü kazanmış olan Romen bestekârlardan Sabın Drgey'in bazı eserleri ve klasik Türk şarkılarından bazı bestelerle Tuna musikisi edebiyatından seçilmiş parçalar çalınmıştır.⁸⁷ Romanya Hâriciye Nâzırı Gafencu, Ankara Radyosunda Türk milletine hitaben bir konuşma yapmıştır. 'Türk dinleyicilerime' sözleriyle konuşmasına başlayan Gafencu, Romen milletinin samimi selamlarını bildirmekten dolayı duyduğu mutluluğu ifade etmiştir. Boğazın incisi İstanbul'u tanıdığını söyleyen Romanya Nâzırı, şimdi Anadolu yaylasının vakur, azimkâr bir gayretin, ateşli bir azmin, yeniden doğmuş büyük bir kuvvetin yaşayan sembolü olarak nitelendirdiği yeni hükümet merkezini Ankara'yı keşfettiğini dile getirmiştir. Gafencu, Mustafa Kemal Atatürk gibi büyük bir inkılapçının hatırasına karşı duyulan hürmeti ne kadar iyi anladığını ve bu hürmete ne derece iştirak ettiğini belirtmiştir. Türk'ün millî kurtuluşunun modern tarihin en ziyade ders ve ibret alınacak fasıllarından biri olarak kalacağını dile getirmiştir. Bu kurtuluşun yeni nesillere şuurlu bir vatanperverliğin ve millî şeref hissini kuvvetini göstereceğini ifade etmiştir. Görmüş olduğu misafirperverlikten dolayı şükranlarını sunmuştur. Gafencu konuşmasına şu sözlerle devam etmiştir:

"Beş asırdan fazla bir zaman bizi birbirimize yaklaştırmış olan mazimizden, cesaretimize karşı hürmet, ahlakımızın dürüstlüğü bahsinde karşılıklı bir itimat ve aynı şeref ve namus telakkisi almış ve muhafaza etmiş bulunuyoruz. Bu hisler uzlaşma zihniyeti ile dolu fakat her türlü zaaftan da ari bir tarzda, sulh siyasetimizi müşterek surette idame bahsinde bize yardım etmektedir. Milletler arasında bir

⁸⁵ "Başvekilimizin Öğle Ziyafeti, Cumhuriyet, 13 Haziran 1939, s.1.

⁸⁶ "Türk Rumen Görüşmeleri", Cumhuriyet, 13 Haziran 1939, s.9, Bkz. Türkiye Matbuatı Birliği tarafından Ankara Şehir Lokantasında Romen gazeteciler şerefine bir ziyafet verilmiştir, "Romen Gazetecileri Şerefine Ziyafet Verildi", Halkın Sesi, 13 Haziran 1939, s.4.

⁸⁷ "Rumen Hariciye Nazırı Ankara'dan Ayrıldı", Vakıf, 14 Haziran 1939, s.6.

ittihat ve işbirliği aleti olan Balkan Antantı eserine ve aynı zamanda hüsnüniyet sahibi bütün milletler arasında yaklaşma büyük eserine yani umumi sulh eserine hikmet ve cesaretle çalışacağız.”⁸⁸

Gafencu, bir sonraki gün Yalova'da Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından kabul edileceğini belirtmiştir. Romen Nâzır milletinin sadık dostu Türk milletinin şan, şeref ve refahı için en içten temennilerini ileterek konuşmasını tamamlamıştır.⁸⁹ Bay ve Bayan Gafencu Radyo istasyonundan ayrılışları esnasında caddede bulunan halk tarafından coşkuyla alkışlanmışlardır.⁹⁰

Romen Hâriciye Nâzırı, Ankara Radyosunda Türk milletine yaptığı hitaptan sonra basın mümessillerini kabul etmiştir. Gafencu, basın mensubu meslektaşlarıyla görüşmede Ankara'dan ayrılmak istemediğini dile getirmiştir. Müttefik Romanya'ya, gazeteci meslektaşlarına ve kendi şahsına gösterilen büyük samimi kabulden dolayı çok duygulandığını aktarmıştır.⁹¹ Basın mensuplarına iki ülkenin hâriciye nâzırları arasında geçen görüşmelere dair bilgi vermiştir. İlk olarak bu konulara dair Türk-Romen ilişkileri üzerinde durmuştur. Görüşmelerin iki memleket arasındaki müşterek duygu ve menfaatlerin müşahedesine imkân vererek Türkiye ile Romanya'nın birbirlerine güvenebileceklerini ispat ettiğini belirtmiştir. Romen Nâzır ikinci olarak daimi konseyin şimdiki reisi olarak bulunduğu Balkan Antantı hakkında konuşmuştur. Herkesin Balkan Antantı'nın sulhü amaçlayan siyasetinin birlik ve istiklaline itina gösterme azminde olduğunu, Balkan Antantı'nın bütün temsilcilerinin daimi kaygısının bu olduğunu ve Türkiye Hâriciye Nâzırı ile tam bir anlaşma içinde olduklarını belirtmiştir. Balkan Antantı'nın bütün Balkan devletlerini kapsamadığını ancak hiç kimseyi de hariçte tutmayarak hiç kimse aleyhinde olmadığını söylemiştir. Balkan Antantı'nı ona katılmak isteyenlere açık buldurmak siyasetini takip ettiklerini ve bu siyasete uygun olarak antanta girmek isteyen kabul etmeye hazır olduğunu ifade etmiştir. Antantın bir araya gelmiş dört ülkeyi temsil ettiğini ve bu birliği kuvvetlendirmek isteğinde olduğunu aktarmıştır. Balkan Antantı'nın birlik davasına hizmet etmek üzere merkezi İstanbul'da bulunacak bir araştırma ve tetkik enstitüsü tesisini öngördüklerini açıklamıştır. Bu fikri Yunan Hükümeti'ne de sunacağını, söz konusu enstitünün Balkan memleketlerinin devamlı ilişkileri hususunda iktisadi, kültürel, coğrafi ve siyasi menfaatleri tetkik eyleyeceğini belirtmiştir. Romen Hâriciye Nâzırı

⁸⁸ “Radyoda’ ki Hitabe”, Tan, 14 Haziran 1939, s.10.

⁸⁹ “Radyoda’ ki Hitabe”, Tan, 14 Haziran 1939, s.10.

⁹⁰ “Rumen Hariciye Nazırı Ankara’dan Ayrıldı”, Vakit, 14 Haziran 1939, s.6.

⁹¹ “Gazetecilere Beyanat”, Tan, 14 Haziran 1939, s.1.

yarınki gün için Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından kabul edilmesinden dolayı duyduğu sevinci belirterek sözlerini bitirmiştir.⁹²

Diğer yandan Son Posta gazetesinde “Hariciye Vekilimizin Beyanati” başlıklı haberde Şükrü Saraçoğlu'nun, Rador Ajansının Bükreş'ten Ankara'ya gönderdiği muhabire açıklamalarda bulunduğu aktarılmıştır. Türkiye Hâriciye Vekili Şükrü Saraçoğlu vermiş olduğu beyanatta, cumhuriyet hükümetinin ve Türk milletinin dost ve müttefik Romanya'nın Hâriciye Nâzırı tarafından yapılan ziyaretten dolayı duyduğu derin memnuniyeti ifade etmiştir. Balkan Antantı'nın ruhu dâhilinde iki ülke arasındaki fikir birliğini bir kez daha teyide ve iki ülkenin yüksek menfaatinin aynı olduğunu bir kez daha gözlemlemeye imkân vermiş olan bu ziyaretin barış yolundaki çalışmaların devamı için mesut neticeler vereceğine inandığını dile getirmiştir.⁹³ Türk-Romen ilişkileriyle ilgili olarak Romanya'daki Türkiye Orta Elçiliğinin Büyükelçiliğe çıkarıldığı ve Orta Elçi Hamdullah Suphi Tanrıöver'in büyükelçi unvanıyla Bükreş'te ki aynı görevinde kalmaya devam ettiği bildirilmiştir. Tanrıöver'in Bükreş'te Türkiye'yi temsil görevine devam edeceği haberinin memnuniyetle karşılandığı belirtilmiştir.⁹⁴

Gafencu'nun Ankara Ziyareti ve Görüşmelerinin Akisleri

Gafencu'nun Ankara ziyareti ve görüşmeleri Türk basınında geniş yer bulmuştur. Nadir Nadi tarafından Cumhuriyet gazetesinde “Gafencu Ankara'da” başlıklı bir makale kaleme alınmıştır. Nadi yazısında, dost ve müttefik Romanya'nın Hâriciye Nâzırı Grigori Gafencu'nun devlet merkezinin misafiri olarak ağırlandığını belirterek Balkan Antantı'nın son Bükreş toplantısında kararlaştırılmış olan bu ziyaretin, Avrupa'nın henüz çözülmemiş meselelerle iç içe bulunduğu günlere rastladığından dolayı siyasi muhitler tarafından merakla takip edileceğini ifade etmiştir. Nadi, Türk kamuoyunun Gafencu ile Türk devlet adamları arasında yapılacak temaslar sonucunda iki milletin menfaatleri bakımından samimi bir görüş birliği elde edileceğine emin olduğunu aktarmıştır.⁹⁵

Nadir Nadi, Romanya'nın iç siyasetine dair yaptığı değerlendirmede millî hâkimiyeti her kıymetin üstünde görmeye alışkın Romanya Kralı Karol'un duruma bir çözüm bulmak için çok az liderin tahammül edebileceği bir sabırla çalıştığını belirtmiştir.⁹⁶ Nadi, Romanya'nın uçuruma doğru sürüklendiği bir zamanda Patrik Miron Kristea'nın reisliğinde ve her türlü

⁹² “Gazetecilere Beyanat”, Tan, 14 Haziran 1939, s.10.

⁹³ “Hariciye Vekilimizin Beyanati”, Son Posta, 14 Haziran 1939, s.11.

⁹⁴ “Romanya'daki Orta Elçiliğimiz”, Vakit, 14 Haziran 1939, s.3.

⁹⁵ Nadir Nadi, “Gafencu Ankara'da”, Cumhuriyet, 11 Haziran 1939, s.1.

⁹⁶ Nadir Nadi, “Gafencu Ankara'da”, Cumhuriyet, 11 Haziran 1939, s.1.

parti düşüncelerinin dışında kurulan millî hükümetin takip edilecek sağlam yolu Romanya'ya gösterdiğini ifade etmiştir. Romanya'da bir önceki yıl çıkartılan Yeni Esas Teşkilat Kanunu'nun Romanya'nın bünyesine ve zamanın şartlarına uygun olması itibarıyla kuvvetli bir hayat unsuru addedildiğini belirtmiştir. Yeni Romen Esas Teşkilat Kanunu'nun kısır parti mücadelelerine yer vermemekle birlikte vatandaşın hukukunu da özenle koruduğunu dile getirmiştir. Bu nedenle dost millet Romanya için totaliterlerden ilham alıyor şeklinde bir değerlendirmenin yapılamayacağını söylemiştir.⁹⁷

Hakkı Ocakoğlu tarafından "Balkan Antantı" başlıklı yazıda antantın önemi ve Romanya Hâriciye Nâzırı'nın konuyla ilgili yapmış olduğu siyasi teşebbüslere değinilmiştir. Yazar Romanya Hâriciye Nâzırı'nın uzun bir seyahate çıktığını belirterek Berlin'den başlayan mihveri ve barış cephesini teşkil eden bütün devletlerin yetkili devlet adamlarıyla temaslar yaptığını belirtmiştir.⁹⁸ Ocakoğlu, İngiltere ve Fransa'nın, Romanya ile Yunanistan'a yardım teminatı vermelerine rağmen Türkiye'nin vaziyeti kat'i bir şekil almadıkça yani; Türkiye, İngiltere ve Fransa ile nihai bir anlaşmaya varmadıkça Romanya'ya verilen teminatın tatminkâr olmadığını temas etmiştir.⁹⁹

Hakkı Ocakoğlu, artık bütün devletlerin dış politikalarına açıklık vermek ve savaş ihtimalleri karşısında mevkilerini belirlemek mecburiyetinde olduklarını belirterek işin şakaya ya da tereddüde dayanacak tarafının kalmadığını söylemiştir. Romanya Hâriciye Nâzırı Gafencu'nun Yugoslavya Hâriciye Nâzırı ile uzun görüşmeler yaptıktan sonra Ankara'ya geldiğini ve Ankara'da bulunacak olan Gafencu'nun Türkiye'nin Hâriciye Vekili ile yapacağı temas ve siyasi müzakerelerin hususi bir ehemmiyet taşıdığını dile getirmiştir. Romanya Hâriciye Nâzırı'nın birçok Avrupa ve Balkan devletleri ile yaptığı temasların neticelerini Saraçoğlu'na anlatacağı ve uluslararası duruma göre Balkanlar'ın vaziyetini iki Hâriciye Nâzırı'nın yeniden mütalaa edeceği aktarılmıştır. Ayrıca Balkan Antantı'nı kuvvetlendirme imkânları aranacağı belirtilerek bu doğrultuda Bulgarların antanta alınması ve Yugoslavya'nın vaziyetine açıklık getirilmesi durumunun görüşülecek meselelerin başında yer alacağına temas edilmiştir. Balkan Antantı'nın barışı korumak amacıyla kurulduğuna değinilerek bu antanta kuruluşundaki gayeye uygun bir istikamet vermenin Balkanlılar için bir vazife olduğu ifade edilmiştir. Ankara görüşmelerinin de bu hedefe doğru

⁹⁷ Nadir Nadi, "Gafenco Ankara'da", Cumhuriyet, 11 Haziran 1939, s.3.

⁹⁸ Hakkı Ocakoğlu, "Balkan Antantı", Yeni Asır, 11 Haziran 1939, s.1.

⁹⁹ Hakkı Ocakoğlu, "Balkan Antantı", Yeni Asır, 11 Haziran 1939, s.2.

atılmış bir adım olarak nitelendirilebileceği dile getirilmiştir.¹⁰⁰ Türkiye, Balkanlar'ın jeopolitik özelliklerinden kaynaklı etkilere en açık ülkelerden biridir. Türkiye bölge merkezli sorun ya da avantajlarla iç içe olduğu gibi, bölgedeki sorunların çözümü noktasında da ilk akla gelen ülkelerden biri olmuştur.¹⁰¹

Ömer Rıza Doğrul "Romanya ve Balkanlar" başlığıyla kaleme aldığı yazısında Romanya'nın iç siyasetine ve Romanya Hâriciye Nâzırı Gafencu'nun Ankara temaslarına yer vermiştir. Doğrul, Romanya parlamentosunun Kral Karol'un nutkuyla açıldığını ve daha sonra da Hâriciye Nâzırı Gafencu'nun Romanya dış siyasetini izah eden bir konuşma yaptığını belirtmiştir. Yeni Romen parlamentosunun açılışının Romen tarihinde önemli bir merhale olduğunu, umumi seçimin yeni seçim kanunu çerçevesinde yapıldığını ve yeni parlamentonun teşekkül ve metot bakımından eski parlamentodan çok farklı oluştuğunu belirtmiştir. Yapılan değişiklikteki maksadın; aşırılık derecesine varan siyasi ihtilaflara, siyasi dalaverelere ve manevralara set çekmek, mebusların bakış açısındaki anlaşmazlıkları değil çeşitli meslekleri, işleri, sanatları ve teşekkülleri temsil etmelerini sağlamak olduğunu ifade etmiştir. Yazar ayrıca Romanya'nın iç ve dış siyasetini değerlendirmiştir.¹⁰²

Doğrul, Romanya'nın hürriyet ve istiklalini her ne pahasına olursa olsun korumaya ve en şerefli barış şartları içinde yaşamaya azmetmiş bir memleket olduğunu belirtmiştir. Romanya'nın Balkan topluluğunun çok kıymetli bir unsuru olduğunu, Balkan birliğini korumak ve Balkanlar'ı herhangi bir müdahalenin dışında tutmakla çok yakından alakadar olduğunu ifade etmiştir. Bütün Balkanlar'ın aynı şuuru taşıdığından ve aynı anlayış ile hareket ettiğinden şüphe edilmediğine değinerek bütün hadiselerin bu hakikati teyit ettiğini belirtmiştir. Senelerden beri Avrupa için sulh örneği, samimi iş birliği örneği, dostluk ve müspet hareket, realist siyaset örneği olan Balkan birliğinin aynı yolda yürümeye devam edeceğinin görüldüğünü dile getirerek Balkanlar için en emin yolun bu olduğunu söylemiştir. Başka bir yolun Balkanlar'ı felakete sürükleyeceğini, Balkanlar'ın ise felaketlere sürüklenmeyecek derecede açık, basiretli, ileri görüşlü olduğunu ispat ettiğini aktarmıştır. Balkan devletlerinin aralarındaki bağları azami kuvvete vardırılmalarının ve her fırsattan istifade ederek bu bağı güçlendirmelerinin tabii olduğuna temas etmiştir. Romanya Hâriciye Nâzırı'nın ziyaretleri bütün bu manaları

¹⁰⁰ Hakkı Ocakoğlu, "Balkan Antantı", Yeni Asır, 11 Haziran 1939, s.2.

¹⁰¹ Köksal Şahin, "Balkanlar ve Türkiye: Jeopolitik ve Jeostratejik Bir Değerlendirme", Edt. Murat Ercan, Değişen Dünyada Türk Dış Politikası, 1. Basım, Nobel Yay., Ankara, 2011, s.335.

¹⁰² Ömer Rıza Doğrul, "Romanya ve Balkanlar", Tan, 12 Haziran 1939, s.3.

kapsadığı için bütün Türkiye'de memnuniyetle karşılandığını dile getirmiştir.¹⁰³

Etem İzzet Benice tarafından “Balkanlarda Yeni Vaziyet” başlığıyla bir yazı kaleme alınmıştır. Benice, Saraçoğlu ve Gafencu'nun nutuklarının kendisine özgü bir hususiyet ve önem taşıdığını aktarmıştır. Benice, Saraçoğlu'nun açıklamalarına vurgu yaparak Avrupa'nın karışık siyasi patlamalara yatkın bir kıtayı yani Balkanlar'ı teskine hizmet eden Balkan birliğinin son tehlike işaretleri karşısında cesur, azimli ve şuurlu davranmayı bilerek dünya barışına ve emniyetine hatırı sayılır bir hizmet sunduğunu belirtmiştir. Benice, Ankara görüşmelerinin Türkiye ile Romanya arasındaki bağı ve iş birliğini kuvvetlendireceği gibi Balkan birliğinin içinde bulunan zamana ve geleceğe daha kuvvetli bir hız vereceğini de dile getirmiştir.¹⁰⁴

Sırrı Sanlı “Gafencu Ankara'da” başlıklı yazısında dost Romanya Hâriciye Nâzırı Gafencu'nun Bükreş politika mekanizmasını büyük bir kudret ve enerji ile işlemeye koyduğunu bütün dünya diplomatlarının itiraf ettiği değerlendirmesinde bulunmuştur. Gafencu'nun gerek İstanbul'da gerekse Ankara'da bütün Türk milletinden gördüğü samimi hüsnükabul ve Romen diplomatın gerek Romanya'da gerek Türkiye'de, Türkiye ile ilgili sözleri birbiri ile çok iyi anlaşmış olan Bükreş ve Ankara'nın bu seyahatten sonra daha sıcak bir sevgi, daha sağlam bir bağ ile bağlandığının göstergesi olacağına değinmiştir. Sırrı Sanlı yazısının devamında, Romanya Kralı Karol ile Ebedi Şef İsmet İnönü tarafından inşa edilen bu feyizli dostluk ve anlaşmanın İsmet İnönü'nün özenli ve akılcı siyaseti ile her gün biraz daha büyüdüğünü vurgulamıştır.¹⁰⁵ Haberin devamında, Türkiye ve Romanya arasındaki yakın ilişki ve dostluğun tüm dünya devletleri tarafından da ilgiyle ve dikkatle takip edildiğine değinmiştir.¹⁰⁶

Necibali Küçüka “Ekselans Gafencu Ankara'da” başlığıyla kaleme aldığı makalesinde Gafencu'nun Romanya'nın mukadderatının en buhranlı zamanında eline alarak en ağır mesuliyeti yüklenmiş bir kabinenin Hâriciye Nâzırı olduğunu belirtmiştir. Yazının devamında Türkiye ve Romanya arasındaki tarihî bağlara ve her iki ülkenin de Balkanlı olması sebebiyle Balkan birliğine duyulan ortak ihtiyaca değinmiştir.¹⁰⁷ Necibali Küçüka, Gafencu'nun ziyaretinin günün önemli gelişmelerinden biri

¹⁰³ Ömer Rıza Doğrul, “Romanya ve Balkanlar”, Tan, 12 Haziran 1939, s.3.

¹⁰⁴ Etem İzzet Benice, “Balkanlarda Yeni Vaziyet”, Son Telgraf, 12 Haziran 1939, s.1.

¹⁰⁵ Sırrı Sanlı “Gafenco Ankara'da”, Halkın Sesi, 12 Haziran 1939, s.1.

¹⁰⁶ Sırrı Sanlı “Gafenco Ankara'da”, Halkın Sesi, 12 Haziran 1939, s.1.

¹⁰⁷ Necibali Küçüka “Ekselans Gafenco Ankara'da”, Ulus, 12 Haziran 1939, s.1.

olduğunu belirtmiş ve her iki hükümet merkezinde nelerin konuşulacağını bugünden tahmin etmenin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Balkan birliği etrafında toplanan ruh ve zihniyetin milletlerin karşılıklı hak ve hâkimiyetlerine hürmet esasına dayandığını dile getirmiştir. Balkan milletlerinin, yabancı ellerle bir asırdan beri yarımadayı yakıp kavuran ateşin nereden geldiğini ve bunun Balkanlar'ın menfaat ve istikbali için ne kadar faydasız bir hareket olduğunu bütün inceliği ile kavramış olduğunu vurgulamıştır. Gayenin sulh ve sükûn içerisinde her iki ülkenin gelişme göstermesi olduğunu belirtmiştir. Ancak Türkiye herhangi bir saldırıya uğrarsa bir karış toprağın muhafazası için en son hayati kabiliyetin sarf edileceğinden şüphe edilmemesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁰⁸

A. Şükrü Esmer “Romanya'nın Dış Politikası” başlıklı yazısında Gafencu ve Romanya'nın dış siyasetine dair değerlendirmelerde bulunmuştur. Romanya Hâriciye Nâzırı B. Gafencu'nun Ankara seyahati öncesi Romanya'nın dış politikasını izah eden etraflı bir konuşma yaptığını belirtmiştir. Gafencu'nun sözlerinden Romanya dış politikasının eski istikamet üzerine devam edeceğinin anlaşıldığı ifade edilmiştir.¹⁰⁹ Romanya Hâriciye Nâzırı'nın son iki aylık faaliyetinin bu politikanın takviyesi üzerine toplandığı belirtilmiştir. Bu maksatla Gafencu'nun Alman darbesinin akabinde büyük Avrupa devletlerinin merkezlerini ziyaret etmiştir. Romanya Hâriciye Nâzırı'nın her gittiği yerde gördüğü samimi kabulün Romanya'nın uluslararası dengedeki önemini bir kez daha gösterdiğine değinilmiştir. Romanya'nın iç politikada tehlikeli süreçlerden geçtiğine vurgu yapılarak Romanya'nın daha güçlü bir hâle gelmesinde etkili olan iç siyasi gelişmelere temas edilmiştir.¹¹⁰

Muharrem Feyzi Togay “Romanya'nın Siyaseti” başlığıyla ele aldığı yazısında Romanya'ya dair değerlendirmelerde bulunmuştur. Togay, Romanya'nın Kafkaslar'dan sonra bütün Avrupa'nın ve hatta bir derece bütün dünyanın en mühim petrol havzalarından birine sahip olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Romanya gıdaya ve sanayiye yarayan maddeleri yetiştirmeye çok müsait ve zengin bir memleket olduğundan dolayı, okyanus ötesinden bu gibi maddeleri getirmeye parası ve donanması uygun olmayan Avrupa'nın büyük devletleri, kendi halklarının iâşesi ve sanayilerinin beslenmesi için Romanya'ya fevkalade muhtaç olduklarını dile getirmiştir. Yazar yazısının devamında, Gafencu'nun hem Avrupa

¹⁰⁸ Necibali Küçüka “Ekselans Gafenco Ankara'da”, Ulus, 12 Haziran 1939, s.3.

¹⁰⁹ A. Şükrü Esmer, “Romanya'nın Dış Politikası”, Ulus, 12 Haziran 1939, s.3.

¹¹⁰ A. Şükrü Esmer, “Romanya'nın Dış Politikası”, Ulus, 12 Haziran 1939, s.3.

devletleri hem de Balkan milletleriyle görüşmelerde bulunduğu temas etmiştir.¹¹¹

Şevket Bilgin, “Balkan Antantı” başlıklı yazısında Romanya’yı ve Balkan Antantı’nı kaleme almıştır. Türkiye ve Romanya’nın kendi emniyetleri kadar Balkanlar’ın ortak emniyetiyle ilgili meselelerde taahhütlerini sadakatle yapacağını belirtmiştir. Bilgin, Gafencu’nun sözlerine atıfta bulunarak Balkan Antantı’nın her şeye rağmen yaşayacak ve kuvvetlenecek olduğunu belirtmiştir. Balkan devletleri kadar Avrupa sulhünün de buna ihtiyacı olduğunu dile getirmiştir. Bilgin, Balkanlar’ın aleyhine olacak tecavüzler nereden gelirse gelsin bunların bütün Balkan milletlerini karşısında bulacağını aktarmıştır. Türkiye’nin müttefiki Romanya ile tam bir görüş birliği içinde olduğundan şüphe edilemeyeceğine değinmiştir. Ankara’da yapılan görüşmelerin bu görüş ve anlayış mutabakatını teyit etmiş olmasından dolayı duyulan memnuniyeti ifade etmiştir. Bilgin sözlerini:

“Balkanlar için emniyet yolu birdir. Elele veren, kalplerini birleştiren Balkan milletlerinin müşterek emniyet parolası: ‘Balkanlar Balkanlılarıdır’ sözünde toplanır. Zaman Balkan Antantı’nın hayatiyet unsurlarını, genişletecek, çoğaltacaktır.” şeklinde bitirmiştir.¹¹²

M. Zekeriya Sertel “Ankara’da Yapılan Müzakereler” başlıklı yazısında Türk ve Romen Hâriciye Nâzırlarının nutuklarından anlaşılan hakikatin, Balkan devletlerini parçalamak için sarf edilen bütün gayretlere rağmen Balkan Antantı’nın kuvvet ve bağlılığını kaybetmemiş olduğunu ifade etmiştir. Son zamanlarda ağır tecrübelerden ve çetin imtihanlardan başarıyla çıkan Balkan Antantı’nın bu imtihan sayesinde bir kat daha kuvvet kazanmış olduğunu dile getirmiştir. Romanya ve Türkiye’nin Balkanlar’da hususi vaziyetleri olduğuna değinen yazar Romanya Hâriciye Nâzırı’nın sözlerine atfen; *“Romanya Hariciye Nazırı’nın dediği gibi, biz boğazların, onlar Tuna’nın bekçisidirler. Cenubi şarki Avrupa’sına sarkmak isteyen devletler Tuna’yı geçmek için Romanya’yı çiğnemeğe veya onunla anlaşmağa, Boğazları ele geçirmek için de Türkiye’yi elde etmeye mecburdurlar.”* demiştir.¹¹³

Reşad Sagay “Ankara’da Söylenen İki Nutuk” başlıklı yazısında Gafencu ve Saraçoğlu’nun yapmış oldukları konuşmaları değerlendirmiştir. Sagay, Ankara’da irad edilen konuşmaların tamamıyla mesul devlet adamlarının

¹¹¹ Muharrem Feyzi Togay “Romanya’nın Siyaseti”, Cumhuriyet, 13 Haziran 1939, s.2.

¹¹² Şevket Bilgin, “Balkan Antantı”, Yeni Asır, 13 Haziran 1939, s.2.

¹¹³ M. Zekeriya Sertel, T “Ankara’da Yapılan Müzakereler”, Tan, 13 Haziran 1939, s.1.

ağzından çıkması açısından dikkate değer bir mahiyet taşıdığına değinmiştir. Sagay yazısında, Gafencu'nun açıklamalarına atıfta bulunarak her iki milletin coğrafi konumları ve ortak menfaatleri sebebiyle dış siyasette birbirlerine benzer politikalar takip ettiklerini ve bu durumun iki ülkeyi daha da yakınlaştırdığını belirtmiştir.¹¹⁴

Balkan devletlerinin genel durumuna değinen M. Zekeriya Sertel, Romanya ve Türkiye Hâriciye Nâzırlarının Balkan Antantı'nın vaziyetini yeni baştan gözden geçirmelerinde ve Balkanlar'ı bir sulh unsuru olarak muhafaza şartlarını tespit etmelerinde büyük faydalar olduğuna temas etmiştir.¹¹⁵

Hakkı Ocakoğlu, "Milletler Dış Politikalarına Vuzuh Vermek Mevkiindedirler" başlıklı yazısında Romanya Hâriciye Nâzırı Gafencu'nun Ankara ziyaretinin Balkanlar'da kurulması zaruri olan yeni siyasi ve askerî iş ortaklığına bir başlangıç teşkil ettiğini açıklamıştır. Balkan Antantı'nın, Balkan milletleri arasında bir dayanışma meydana getirme yolunda çok faydalı olduğuna değinerek Balkanlılar arasında hudutların muhafazasının emniyet altına alındığını vurgulamıştır.¹¹⁶

Muhittin Birgen "Romanya Hâriciye Nâzırı'nın Ziyareti" başlıklı yazısında Gafencu'nun ziyaretinin hem Türk Romen ilişkileri üzerinde hem de Balkan Antantı hususunda dikkate değer yansımaları olduğunu belirtmiştir. Yazar, yapılan ikili görüşmelerde ortaya çıkan sonucun her iki ülke ilişkilerinin düne nazaran daha sağlam bir vaziyet almış görüldüğünü dile getirmiştir. Balkan Antantı'nın önemine ve etkisine de geniş bir biçimde yer veren yazar yazısını: "*Şu halde, Romanya Hâriciye Nâzırı'nın Ankara'ya ziyareti, bize şunu göstermiştir: Türkiye ile Romanya, eskisi gibi sağlam dosturlar ve bunu kuvvetlendirmeyi düşünüyorlar. Aynı zamanda iki memleketin el ele vererek takip edecekleri siyasetin hedefi de Balkanlar'ı, nihayet Balkanlıların memleketi yapmaktan ibarettir. Bu siyaset mutlaka muvaffak olur*" sözleriyle bitirmiştir.¹¹⁷

Nadir Nadi "Gafencu'yu Uğurlarken" başlıklı yazısında Romanya Hâriciye Nâzırı Gafencu'nun Ankara ziyaretinin siyaset dünyası tarafından merakla beklendiğini dile getirmiştir. Gafencu'nun temaslarının yalnız

¹¹⁴ Reşad Sagay, "Ankara'da Söylenen İki Nutuk", Yeni Sabah, 13 Haziran 1939, s.2.

¹¹⁵ M. Zekeriya Sertel, T "Ankara'da Yapılan Müzakereler", Tan, 13 Haziran 1939, s.10.

¹¹⁶ Hakkı Ocakoğlu, "Milletler Dış Politikalarına Vuzuh Vermek Mevkiindedirler", Yeni Asır, 14 Haziran 1939, s.1.

¹¹⁷ Muhittin Birgen, "Romanya Hariciye Nazırınının Ziyareti", Son Posta, 14 Haziran 1939, s.2.

resmî makamlara iletilmediğini, Gafencu'nun basına beyanat vererek, radyoda konuşma yapmak suretiyle temsil ettiği Romen milletinin samimi duygularını doğrudan doğruya Türk halkına ulaştırmaya muvaffak olduğuna değinmiştir.¹¹⁸ Nadi, milletler arasında sulh, emniyet ve iş birliği isteyen Balkan Antantı'nın yalnız sevgi ve hürmete layık olduğunu dile getirmiştir.¹¹⁹

Türk basınında Türk-Romen görüşmeleri ile ilgili olarak Bükreş'te çıkan haberlere de yer verilmiştir. Romanya'da bütün gazetelerin neşrettikleri makalelerde Ankara'da yapılmakta olan Türk-Romen görüşmelerinin önemi ve iki memleketin menfaatleri arasındaki iş birliğinin ortaya konulduğu vurgulanmıştır. Universul gazetesi, başyazısında Balkan Antantı'nın umumi barışa yardım ederek Avrupa'nın güneydoğusunda barışı takviyeye olan katkısını kaydetmiş, Türk-İngiliz Paktının metnine işaret etmiş ve bunun Batılı devletler tarafından Balkanlara verilen önemin bir kanıtı olduğunu aktarmıştır. Balkanlarda sulhün ancak sözleşmelerle ve var olan hudutlara saygıyla temin edilebileceğini belirtmiştir. Independance, Roumaine, Seara, Semnanul ve Neamul Romanesc gibi gazetelerde çıkan haberlere de yer verilmiştir. Bu gazetelerin verdikleri haberlerdeki ortak nokta Ankara'da yapılan Türk-Romen görüşmelerinin iki ülke arasındaki dostluk ilişkilerini teyit ederek kuvvetlendirmesi ve Balkan Antantı'nın önemini vurgulanmasıdır.¹²⁰ Ayrıca Romanya basınında gerek İstanbul gerekse Ankara'da Gafencu'ya yapılan heyecanlı kabulün Türk-Romen dostluğunun yeni bir delilini teşkil ettiğine ve Ankara'da yapılan görüşmelerin önemine temas edilmiştir.¹²¹

Son Posta gazetesinde Gafencu'nun Ankara ziyaretinin dış basında ki akislerine yer verilmiştir. Belgrat'ta dış siyasete dair Samuprava gazetesinde yayımlanan bir makalede, Romanya Hariciye nazırı Gafencu'nun Ankara seyahatinin önemi vurgulanmış ve bu seyahatin Balkanlarda sulhü takviye etmek anlamına geldiği belirtilmiştir. Gazete ayrıca Türkiye ve Romanya'nın uluslararası bir iş birliği oluşturmak noktasında samimi arzularını her vesile ile ispat ettiğini ifade etmiştir.¹²²

¹¹⁸ Nadir Nadi, "Gafenco'yu Uğurlarken", Cumhuriyet, 15 Haziran 1939, s.1.

¹¹⁹ Nadir Nadi, "Gafenco'yu Uğurlarken", Cumhuriyet, 15 Haziran 1939, s.7.

¹²⁰ "Romen Matbuatının Neşriyatı", Cumhuriyet, 14 Haziran 1939, s.9.

¹²¹ B. Drago'nun Beyanati", Ulus, 11 Haziran 1939, s.6 Bkz. Romanya Hâriciye Nâzırının perşembe günü Atina'ya hareket edeceği ve dört gün Yunan Hükümeti'nin misafiri olacağı bildirilmiştir, B. Drago'nun Beyanati", Ulus, 11 Haziran 1939, s.6

¹²² "Dün Ankara'da Balkan Antantının Kudreti Tebarüz Ettirildi", Son Posta, 12 Haziran 1939, s.11.

Ulus gazetesinde ise “Romanya Gazetelerinin Yazdıkları” başlıklı yazıda Romen basınının Gafencu'nun Ankara ziyareti ve sonrasındaki temasları yakından takip ettiği ve bu seyahate ülke basınında geniş yer verildiği aktarılmıştır.¹²³

Gafencu'nun Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile Görüşmesi ve Türkiye'den Ayrılışı

Üç gün Ankara'da kalan Romanya Hâriciye Nâzırı Gafencu ve eşi, Hâriciye Vekili Şükrü Saraçoğlu ile birlikte saat 19.30'da kalkan hususi bir trenle Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a hareket etmiştir. Nâzır Pendik'te trenden inecek ve oradan kendilerini bekleyen Akay vapuru ile Yalova'ya giderek Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından kabul edilecekti. Misafir Gafencu, Ankara Garı'nda Hâriciye Vekâleti Umumi Kâtibi Numan Menemencioğlu ile Ankara Mevkii Kumandanı General Kemal Gökçe, Hâriciye Vekâleti Erkânı, bir kıta asker, İngiliz, Alman, Polonya ve Balkan devletleri büyükelçileri tarafından tezahüratlarla uğurlanmıştır.¹²⁴ Gafencu ve beraberindeki heyeti uğurlama esnasında Türk ve Romen millî marşları çalınmıştır. Gafencu kendisini uğurlamaya gelen kişilerle ayrı ayrı vedalaşmış ve Bayan Gafencu'ya çok sayıda buketler verilmiştir. Trenin hareketi esnasında misafirlerin gelişlerinde olduğu gibi peronda toplanmış bulunan kalabalık bir halk topluluğu tarafından misafirlere içten ve samimi dostluk tezahüratlarında bulunulduğu aktarılmıştır. Romen Hâriciye Nâzırı ile birlikte gelen Romen basın mensupları da aynı trenle İstanbul'a hareket etmişler ve Ankara'da bulunan yerli ve yabancı basın temsilcileri tarafından uğurlanmışlardır.¹²⁵

Ankara'dan gelen heyet İstanbul'da vali namına İstanbul Polis Müdürü, Kartal Kaymakamı ile Pendik Belediye Başkanı tarafından karşılanmıştır. Bir polis müfrezesi tarafından resmi selamlama yapılmıştır. İstasyon meydanını dolduran geniş halk kitesinin coşkun tezahüratları ile karşılanan heyet, buradan yaya olarak Pendik Vapur İskelesine gitmiştir. Yolda caddenin iki tarafını dolduran Pendikliler, Romanya Hâriciye Nâzırı'nı alkışlamışlardır. Misafir nâzır ve beraberindekiler saat 08.30'da Pendik İskelesi'nden Ülev vapuru ile Yalova'ya hareket etmişlerdir. Ülev vapuru saat 09.40'ta Yalova İskelesi'ne yanaşmıştır. Misafirleri burada İstanbul Valisi ve Belediye Reisi Lütfi Kırdar ve eşi ile Yalova

¹²³ “Romanya Gazetelerinin Yazdıkları”, “Türkiye-Romanya Arasında Tam Bir Görüş Birliği”, Ulus, 15 Haziran 1939, s.10.

¹²⁴ “Gregoir Gafenco Şehrimize Hareket Etti”, Tan, 14 Haziran 1939, s.1, “Rumen Ha. Nazırı Bugün Yalova'da Milli Şefimiz İnönü Tarafından Kabul Edilecektir”, Yeni Asır, 14 Haziran 1939, s.6, “Rumen Hariciye Nazırı Ankara'dan Ayrıldı”, Vakıf, 14 Haziran 1939, s.6.

¹²⁵ “Rumen Hariciye Nazırı Ankara'dan Ayrıldı”, Vakıf, 14 Haziran 1939, s.6.

Kaymakamı karşılanmıştır. İskele, Türk ve Romen bayraklarıyla süslenmiştir.¹²⁶ Romanya Hâriciye Nâzırı kendisine tahsis edilen otomobille kaplıcalardaki Otel Termal'e gitmiş bir müddet dinlendikten sonra Cumhurbaşkanlığı Köşküne gitmiştir. İsmet İnönü'nün eşi Mevhibe İnönü de Bayan Gafencu'yu Cumhurbaşkanlığı Köşkünde 14 Haziran günü saat 11.45'te kabul etmiştir.¹²⁷ Hâriciye Vekili Şükrü Saraçoğlu da bu kabulde hazır bulunmuştur.¹²⁸

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, saat 13.00'te Romanyalı misafirler şerefine köşkte bir öğle yemeği vermiştir. Yemek samimi bir hava içerisinde geçmiş, cumhurbaşkanlığı orkestrası ziyafet boyunca güzel parçalar çalmıştır. Daha sonra misafirler otomobillerle Yalova'ya inmişler, Sakarya motoru kendilerini Yalova'dan alarak Romanya bandıralı Daçya vapuruna götürmüşlerdir. Romanya Hâriciye Nâzırı ve eşlerini iskelede Hâriciye Vekili Şükrü Saraçoğlu ve eşi, Bükreş Büyükelçisi Hamdullah Suphi Tanrıöver, İstanbul Valisi ve Belediye reisi Lütfi Kırdar, Romanya Büyükelçisi ve Romanya Konsoloshanesi ve diğer kişiler tarafından uğurlanmışlardır. Yalovalılar Madam Gafencu'ya güzel bir buket takdim etmişlerdir. Romanya Hâriciye Nâzırı Yalova'dan hareket etmeden evvel kendisiyle görüşen Türk, Yunan ve diğer yabancı gazetecilerin temsilcilerine Ankara görüşmelerinin amacı ve içeriğine dair beyanatta bulunmuştur.¹²⁹

Hâriciye Vekili Şükrü Saraçoğlu ise verdiği beyanatta Romanya Hâriciye Nâzırı Gafencu ile Ankara'da, yolda ve Yalova'da iki memleketi alakadar eden bütün meseleler üzerinde fikir alışverişinde bulduklarını ifade etmiştir. Her meselede mutabık kalmak adına zorluk çekmediklerini bildirmiştir.¹³⁰ Gerçekleşen bu resmi ziyaret, Türk ve Romen milletleri arasında mevcut sadık ve derin dostluğu ve iki memleketin birbirine bağlılığını ortaya koymuştur. Hâriciye Nâzırları arasında yapılan görüşmeler, iki ülkenin Balkan Antantı'nın birliğine, istikbaline ve sulh siyasetine müşterek bağlılıklarını bir kez daha gözlemleme imkânı vermiştir.¹³¹

¹²⁶ "Milli Şef Dün Romen Hariciye Nazırını Kabul Etti", Cumhuriyet, 15 Haziran 1939, s.1.7.

¹²⁷ "Rumen Hariciye Nazırının Beyanatı", Cumhuriyet, 15 Haziran 1939, s.7.

¹²⁸ "B. Gafenco Dün Akşam Atina'ya Hareket Etti", "Muhterem Misafirimiz Yalova'da Milli Şef Tarafından Kabul Edildi", Akşam, 15 Haziran 1939, s.1.

¹²⁹ "Rumen Hariciye Nazırının Beyanatı", Cumhuriyet, 15 Haziran 1939, s.7.

¹³⁰ "Rumen Hariciye Nazırının Beyanatı", Cumhuriyet, 15 Haziran 1939, s.7.

¹³¹ "Cumhurreisimiz Dün Gafenco'yu Kabul Etti", Türk Dili, 15 Haziran 1939, s.1.

Romanya Hâriciye Nâzırı Gafencu'nun, perşembe günü Atina'ya gideceği ve dört gün Yunan hükümetinin misafiri olarak kalacağı bildirilmiştir.¹³² Gafencu'nun Atina dönüşü İstanbul'da üç gün daha kalacağı ve bu ziyaretin tamamen hususi mahiyette bir ziyaret olacağı aktarılmıştır.¹³³ Bükreş radyo ajansından aktarıldığına göre Gafencu'nun yabancı memleketlerdeki seyahati boyunca Romanya'daki hariciye işlerine vekâleten Başvekil Armand Kalinesko tarafından yürütüleceği bildirilmiştir.¹³⁴ Yunanistan'a giden Romanya Hâriciye Nâzırı, eşi ve beraberindeki heyet Daçya vapuru ile pazartesi günü tekrar İstanbul'a döneceği bildirilmiştir. Gafencu'nun, Yunanistan dönüşü İstanbul'da iki gün kalacağı, İstanbul'un güzel yerlerini gezeceği ve Bükreş Büyükelçisi Hamdullah Suphi Tanrıöver ile Romanya'ya döneceği aktarılmıştır.¹³⁵

Sonuç olarak Balkan birliğinin iki kuvvetli unsuru olan Türkiye ve Romanya, Balkan barışını korumak ve hariçten gelebilecek tehlikelere beraber karşı koymak anlayışında ve azminde olmuşlardır. Bu itibarla iki dost ve müttefik ülke arasındaki bu yeni temaslar, Balkan birliğinin ebedileştirilmesi bakımından ayrıca hususi bir öneme sahip olmuştur.¹³⁶ Balkan Antantı'nın Yugoslavya ve Türkiye'yi; İtalya'ya karşı ve Romanya'yı Sovyetlere karşı siyaseten takviye etmesi planlanmıştır. Yine Antant ile Romanya'nın sınır güvenliği açısından Bulgaristan'a karşı askeri olarak dolaylı destek elde etmesi amaçlanmıştır.¹³⁷ Romanya, Balkan Antantı'na girerek Bulgaristan'dan gelebilecek olası bir saldırıya karşı Türkiye ve Yunanistan'ın desteğini sağlamıştır. Romanya, Fransa ile ittifaka girerek de Sovyetler Birliği'nden gelebilecek tehlikeye karşı kendisini korumak istemiştir.¹³⁸ Türkiye ise Balkan Antantı'nı Balkanlarda barışın korunmasına yardımcı ve aynı zamanda Balkan coğrafyasına gelebilecek tehlike ve tehditlere karşı koruyucu bir set olarak

¹³² "Rumen Ha. Nazırı Bugün Yalova'da Milli Şefimiz İnönü Tarafından Kabul Edilecektir", Yeni Asır, 14 Haziran 1939, s.6.

¹³³ "Bay Gafenco Tekrar Gelecek", Son Posta, 14 Haziran 1939, s.11.

¹³⁴ "Rumen Ha. Nazırı Bugün Yalova'da Milli Şefimiz İnönü Tarafından Kabul Edilecektir", Yeni Asır, 14 Haziran 1939, s.6.

¹³⁵ "Romanya Hariciye Nazırı", Haber Akşam Postası, 16 Haziran 1939, s.1.

¹³⁶ "Rumen Hariciye Nazırı Aramızda", Tan, 12 Haziran 1939, s.5.

¹³⁷ Öksüz, a.g.e., s. 173, Bkz. Bulgaristan bir taraftan Ege Denizi'ne geçit ararken diğer yandan Romanya'nın parçası olan Dobruca'yı almaya çalışmakta idi, Mehmet Gönübol, Cem Sar v.d., Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995), 10. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2014, s.103.

¹³⁸ Esmer, a.g.e., s.69.

görülmüştür.¹³⁹ 1936 yılında Almanya'nın yükselişi ve üstünlüğü, Romanya'yı endişelendirmeye başlamış ve Romanya'nın Balkan Antantı'na olan ilgisini giderek azaltmıştır.¹⁴⁰ Yugoslavya'da meydana gelen iktidar değişikliğinin ardından Belgrad, Sofya ve Roma ile yakınlaşmaya başlamış Romanya da giderek Berlin'e yakınlaşmıştır. Bu gelişmeler Balkan Antantı'nın fiilen bir Türk-Yunan paktına dönüştüğünü göstermiştir.¹⁴¹

Tarihi ve kültürel bağlarla bağlı olduğu Balkan devletlerine ve onların istikrarına önem veren Türkiye¹⁴² oluşmasında başrolü üstlendiği bu pakta sonuna kadar sadakatle bağlı kalmıştır.¹⁴³ 1940 yılının Şubat ayında Balkan Antantı Balkanlar Konseyi son toplantısını gerçekleştirmiş ve savaş sürecinde Balkan Antantı etkisini yitirmiştir.¹⁴⁴

Sonuç

Türkiye Romanya ilişkileri İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Atatürk döneminde başlamış ve gelişmiştir. Romanya Hâriciye Nâzırı Grigore Gafencu 1939 yılının 10-14 Haziran tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Gafencu'nun Balkan Antantı'nın 1939 yılındaki reisi olarak gerçekleştirdiği bu ziyaret başta Balkanlar ve Avrupa ülkeleri olmak üzere tüm dünyanın dikkatini çekmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın resmen başlamasından çok kısa süre önce gerçekleşmiş olması Gafencu'nun Türkiye ziyaretini önemli kılan hususlardan biridir.

Gafencu'ya Türkiye seyahatinde eşi Esmee Gafencu, Romen üst düzey bürokratlar ve yedi Romen gazeteci eşlik etmiştir. Romen Nazır bu ziyaret sırasında her iki ülkeyi de ilgilendiren meseleler hakkında İstanbul ve Ankara'da ikili görüşmelerde bulunmuştur. İlk olarak İstanbul'a gelen Gafencu ardından üç gün sürecek olan ziyareti için Ankara'ya hareket etmiştir. Romanya Hâriciye Nâzırı İstanbul ve Ankara ziyaretleri sırasında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Başbakan Dr. Refik Saydam, Hâriciye Vekili

¹³⁹ Rifat Uçarol, Siyasi Tarih (1789-2014), 10. Baskı, Der Yay., İstanbul, 2015, s.831.

¹⁴⁰ Atabay, a.g.e., s.195.

¹⁴¹ Faruk Sönmezoğlu, İki Savaş Sırası ve Arasında Türk Dış Politikası 1914-1945, Der Yay., İstanbul 2015, s.350.

¹⁴² Mehmet Saray, Türkiye ve Yakın Komşuları, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2010, s.6.

¹⁴³ Fahir Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ankara, 1983, s.339.

¹⁴⁴ Mithat Atabay, İmparatorluktan Ulus Devletlere Türkiye ve Balkanlar, 2. Baskı, Paradigma Akademi Yay, Ankara, 2013, s.108.

Şükrü Saraçoğlu Şükrü Saraçoğlu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Abdülhalik Renda ile görüşmeler yapmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde yapılan bu ziyaret Türkiye-Romanya ilişkileri ve Balkan coğrafyası açısından büyük bir önem arz etmiştir. Gafencu ve beraberindeki heyeti gerek karşılama gerekse uğurlama merasimi sırasında Türk ve Romen millî marşları çalınmış, heyetin yol güzergâhı üzerinde bulunan tüm cadde ve yollar Türk ve Romen bayraklarıyla süslenmiştir. Ziyarete ilişkin basında yer alan haberlerden Gafencu'nun Ankara ziyaretinin her iki ülkede ilgi ve merakla takip edildiği anlaşılmaktadır. İlk olarak İstanbul'a gelen ve burada çeşitli görüşme ve ziyaretlerde bulunan Gafencu daha sonra Ankara'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrılmıştır. Ankara'da üç gün kalan Romanya heyeti Ankara Palas Oteli'nde misafir edilmiştir. Ankara İstasyonu'ndan Ulus Meydanı'na kadar olan güzergâh Romen ve Türk bayraklarıyla süslenmiştir. Romanya heyeti, Etnografya Müzesi'ni ziyaret etmiş ve Ebedi Şef Mustafa Kemal Atatürk'ün kabrine bir çelenk bırakarak saygı duruşunda bulunmuştur. Ayrıca Gazi Terbiye Enstitüsü, Ankara Radyosu, Usta Okulu, Polis Enstitüsü, Ziraat Enstitüsü ve Çubuk Barajı ziyaret edilen diğer yerler olmuştur.

Türkiye ziyareti öncesi Avrupa ve Balkan devletleri ile yaptığı temasların neticelerini Hâriciye Vekili Şükrü Saraçoğlu'yla paylaşan Gafencu Ankara ile karşılıklı fikir alışverişinde bulunmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın yaklaştığı bir dönemde Gafencu'nun bu ziyareti, Balkan siyaseti ve Balkanlar'ın sulhü açısından dikkat çekicidir. Ankara müzakereleri sadece Balkanlar için değil Avrupa'nın ve tüm dünyanın barışa olan ihtiyacını ifade etmesi açısından ilgiyle takip edilmiştir.

Ankara görüşmelerinde Balkan Antantı'nın barışı korumak amacıyla kurulduğu ve bu amaca hizmet etmek üzere hareket etmenin Balkan coğrafyası ve Balkan milletleri açısından ne denli önemli olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca İkinci Dünya Savaşı öncesi Balkanlar'da kurulması zaruri olan siyasi ve askeri iş ortaklığı da Ankara görüşmelerinde üzerinde durulan hususlardan biri olmuştur.

Türk ve Romen nâzırların görüşmeleri her iki ülke basınında geniş yer bulmuştur. Romen heyetin ziyareti Balkan Antantı'nın kuvvetlendirilmesi ve Balkan coğrafyasında sulhün korunması açısından büyük önem arz etmiştir. Gafencu ve beraberindeki heyet, gerek İstanbul gerekse Ankara'da halkın yoğun ilgi ve sevgisiyle karşılanmıştır.

İkili görüşmeler sonucunda ortaya çıkan sonuç, Türkiye ve Romanya ilişkilerinin daha kuvvetli ve daha sağlam bir vaziyet almış olmasıdır. 10 Haziran 1939'da Türkiye'ye gelen Gafencu, 14 Haziran'da Türkiye'den ayrılmadan önce son görüşmesini Yalova'da Cumhurbaşkanı İsmet İnönü

ile yapmıştır. Romanya Hâriciye Nâzırı Gafencu, Yunanistan'a Pire'ye gitmek üzere Türkiye'den ayrılmıştır. Türkiye ve Romanya arasında yapılan ikili görüşmelerde Balkan Antantı'nın daha da güçlendirilmesi adına atılması gereken adımlar değerlendirilmiştir. Sonuç olarak coğrafi konumları, tarihi bağları ve ortak menfaatleriyle birbirine yakınlaşan Türkiye ve Romanya söz konusu görüşmeler sonucunda ikili iyi ilişkilerin ve iş birliğinin kuvvetlenmesine katkı sağlamışlardır.

Kaynakça

Arşivler

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 525/38308-153261-3, (11.25.1944).

BCA, 525/38308-153261-3, (11.25.1944).

BCA, 30-10-0-0/200-370-3-2, (08.06.1939).

BCA, 30-10-0-0/200-370-3-4, (08.06.1939).

BCA, 30-10-0-0/200-370-3-5, (08.06.1939).

BCA, 30-10-0-0/200-370-3-6, (08.06.1939).

BCA, 30-10-0-0/200-370-3-7, (08.06.1939).

BCA, 30-10-0-0/200-370-3-8, (08.06.1939).

BCA, 30-10-0-0/200-370-3-9, (08.06.1939).

Sürelî Yayınlar

Akşam

Cumhuriyet

Haber Akşam Postası

Halkın Sesi

Son Posta

Son Telgraf

Tan

Türk Dili

Ulus

Vakit

Yeni Asır

Yeni Sabah

Telif ve Tetkik Eserler

AKANDERE Osman, Milli Şef Dönemi, İz Yay., İstanbul 1998.

AKŞİN, Abdülhat, Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri ve Diplomasisi, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1991.

ARMAOĞLU Fahir, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., Ankara 1983.

ATABAY Mithat, İmparatorluktan Ulus Devletlere Türkiye ve Balkanlar, 2. Baskı, Paradigma Akademi Yay., Ankara 2013.

- ATABAY Mithat, Türk Dış Politikası, Paradigma Akademi Yay., İstanbul 2014.
- BENİCE Etem İzzet, "Balkanlarda Yeni Vaziyet", *Son Telgraf*, 12 Haziran 1939.
- BİLGİN Şevket, "Balkan Antantı", *Yeni Asır*, 13 Haziran 1939.
- BİRGEN, Muhittin, "Romanya Hariciye Nazırının Ziyareti", *Son Posta*, 14 Haziran 1939.
- ÇAVDAR Tefvik, Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950), 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara 2004.
- DERİNGİL Selim, Denge Oyunu, 3. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 2003.
- DOĞRUL Ömer Rıza, "Romanya ve Balkanlar", *Tan*, 12 Haziran 1939.
- ESMER A. Şükrü, "Muhterem Misafirimiz", *Ulus*, 11 Haziran 1939.
- ESMER A. Şükrü, "Romanya'nın Dış Politikası", *Ulus*, 12 Haziran 1939.
- ESMER, Ahmet Şükrü, Siyasi Tarih (1919-1939), Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay., Ankara 1953.
- EYİCİL, Ahmet, "Atatürk Devrinde Türkiye'nin Balkan Politikası", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Yıl:2004, Cilt:20, Sayı: 59, ss.335-367.
- GÖNLÜBOL Mehmet, SAR Cem v.d., Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995), 10. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2014.
- KÜÇÜKA Necibali, "Ekselans Gafenco Ankara'da", *Ulus*, 12 Haziran 1939.
- NADİ Nadir, "Gafenco Ankara'da", *Cumhuriyet*, 11 Haziran 1939.
- NADİ Nadir, "Gafenco'yu Uğurlarken", *Cumhuriyet*, 15 Haziran 1939.
- OCAKOĞLU Hakkı, "Balkan Antantı", *Yeni Asır*, 11 Haziran 1939.
- OCAKOĞLU Hakkı, "Milletler Dış Politikalarına Vuzuh Vermek Mevkiindedirler", *Yeni Asır*, 14 Haziran 1939.
- ÖKSÜZ Hikmet, Yirminci Yüzyılda Türkiye ve Balkanlar, I. Baskı, Serander Yay., Trabzon 2016.
- SAGAY Reşad, "Ankara'da Söylenen İki Nutuk", *Yeni Sabah*, 13 Haziran 1939.
- SAGAY Reşad, "M. Gafenco'nun Türkiye Ziyareti", *Yeni Sabah*, 11 Haziran 1939.
- SANLI Sırrı, "Gafenco Ankara'da", *Halkın Sesi*, 12 Haziran 1939.
- SARAY Mehmet, Türkiye ve Yakın Komşuları, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2010.
- SERTEL M. Zekeriya, "Ankara'da Yapılan Müzakereler", *Tan*, 13 Haziran 1939.
- SÖNMEZOĞLU Faruk, İki Savaş Sırası ve Arasında Türk Dış Politikası 1914-1945, Der Yay., İstanbul 2015.
- ŞAHİN, Köksal "Balkanlar ve Türkiye: Jeopolitik ve Jestratejik Bir Değerlendirme", Edt. Murat Ercan, *Değişen Dünyada Türk Dış Politikası*, 1. Basım, Nobel Yay., Ankara 2011.
- TOGAY Muharrem Feyzi, "Romanya'nın Siyaseti", *Cumhuriyet*, 13 Haziran 1939.
- TOPRAK, Zafer, TEKELİ, İlhan v.d., Modern Türkiye Tarihi, Edt. Ahmet Şimşek, Pegem Akademi Yay., 1. Baskı, Ankara 2019.
- TUNCER Huner, İsmet İnönü'nün Dış Politikası (1938-1950), 2. Basım, Kaynak Yay., İstanbul 2012.
- TURAN Şerafettin, Türk Devrim Tarihi, Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938), 3. Kitap, 3. Baskı, Bilgi Yay., Ankara 2018.
- UÇAROL Rifat, Siyasi Tarih (1789-2014), 10. Baskı, Der Yay., İstanbul 2015.

Yıldırım Kırış, Ö. (2023). Romanya Hâriciye Nâzırı Grigore Gafencu'nun Türkiye Seyahati ve Ankara Görüşmeleri. ANKARAD, 4(7), 133-169.

URAL Selçuk., KILINÇ Selçuk, (2015) "Türkiye-Romanya İlişkileri (1923-1950)" KAÜ İİBF Dergisi, 6 (11), ss: 177-202.

YALÇIN Durmuş v.d., Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2004.